Betekenisvol buitenspel bij het jonge kind

Avans Hogeschool, opleiding leraar basisonderwijs

Onderzoeksrapportage in het kader van
de kernopgave 'Praktijkonderzoek' (POZ)

Begeleider: Mayke Verhagen
Stageschool: K.B.S. de Westhoek
Breda, 15 januari 2018

Student: Benthe van Ham
Studentnummer: 2082573 bmm.vanham@student.avans.nl

Inhoudsopgave:

Voorwoord 3

Hoofdstuk 1 Inleiding en aanleiding
- 1.1 Inleiding 4
- 1.2 Samenvatting 4-5
  - 1.2.1 Summary 5
- 1.3 Situatieschets 5-7
- 1.4 Onderzoeksvraag 7

Hoofdstuk 2 Theoretische onderbouwing
- 2.1 Literatuuronderzoek 8-12
- 2.2 Onderzoeksmodel 12

Hoofdstuk 3 Onderzoeksontwerp
- 3.1 Onderzoeksvraag 13
  - 3.1.1 Hypothese 13
  - 3.1.2 Toelichting op de hypothese 13
- 3.2 Ontwerp 13-14
  - 3.2.1 De interventie 14
  - 3.2.2 Planning voor de uitvoering 14-16
- 3.3 Onderzoeksopzet 16
  - 3.3.1 De voormeting 16-17
  - 3.3.2 De nameting 17
  - 3.3.3 Betrouwbaarheid 17-18
  - 3.3.4 Validiteit 18
  - 3.3.5 Analyse van de data 18-19

Hoofdstuk 4 Resultaten van het onderzoek
- 4.1 Uitvoering 20
  - 4.1.1 Aanpassingen van de planning tijdens de uitvoering 20
  - 4.1.2 Verloop van de uitvoering in de praktijk 20
- 4.2 Resultaten 21-24
- 4.3 Beperkingen 24-25

Hoofdstuk 5 Conclusies en discussie
- 5.1 Conclusies 26-27
- 5.2 Discussiepunten 27
- 5.3 Aanbevelingen en aanwijzingen 27-28

Literatuurlijst 29-32

Bijlagen
- Bijlage 1 Inventarisatielijst buitenspel kleuterleerkrachten, met samenvattende antwoorden 33
- Bijlage 2 Lijst van kosteloze materialen (Caminada & Kruitwagen, 2013) 34
- Bijlage 3 Complete materiaallijst / indeling bakken 35
- Bijlage 4 Vragenlijst voormeting en nameting kinderen 36-37
- Bijlage 5 Vragenlijst voormeting en nameting kleuterleerkrachten en onderzoeker 38-39
- Bijlage 6 Planning en afspraken uitvoering voor de kleuterleerkrachten 40-41
- Bijlage 7 Foto's van de voormeting 42
- Bijlage 8 Foto's van de nameting 43-45

Voorwoord:

Voor u ligt de onderzoeksrapportage 'Betekenisvol buitenspel bij het jonge kind', die ik in het kader van de kernopgave 'Praktijkonderzoek' (POZ) heb geschreven. Dit onderzoek is tot stand gekomen middels een praktijkprobleem dat zich voordeed in groep 1/2 van KBS de Westhoek, te Oosterhout.

Mijn dank gaat uit naar Mayke Verhagen, die mij gedurende het onderzoeksproces begeleid heeft. Ik dank haar voor het lezen van mijn stukken tekst, voor de waardevolle feedback die ik van haar gekregen heb en voor de nieuwe verkregen inzichten dankzij deze feedback.

Verder wil ik Katholieke Basisschool de Westhoek bedanken voor de mogelijkheid om mijn onderzoek uit te voeren binnen de school. Ik dank hen tevens voor de fijne samenwerking en medewerking tijdens de uitvoering van dit onderzoek.

Ten slotte wil ik Sanne van Ham bedanken voor het nalezen van mijn stukken tekst en het voorzien van feedback.

Ik ben dankbaar dat ik de mogelijkheid en hulp heb gekregen om dit onderzoek tot een goed einde te brengen. Ik hoop dan ook dat mijn onderzoek er mede toe zal bijdragen dat het betekenisvol buitenspel een belangrijkere rol zal krijgen binnen het kleuteronderwijs.

Veel plezier gewenst bij het lezen van dit onderzoek.

06-01-2018, Oosterhout
Benthe van Ham

Hoofdstuk 1: Inleiding en aanleiding:

1.1 Inleiding:
Deze onderzoeksrapportage heeft als onderwerp 'Het betekenisvol buitenspel bij het jonge kind'. Bij dit onderzoek wordt gekeken naar de factoren die van invloed zijn op het betekenisvol buitenspel. Hierbij wordt een koppeling gemaakt naar de onderzoeksschool en ten slotte wordt één factor gekozen die ingezet zal worden op de onderzoeksschool om zo het betekenisvol buitenspel te bevorderen.
Dit onderzoek wordt uitgevoerd in groep 1/2 van Katholieke Basisschool de Westhoek, te Oosterhout. Het onderzoek wordt uitgevoerd in een onderzoeksgroep, bestaande uit 20 kinderen waarvan tien jongens en tien meisjes. De leeftijd varieert tussen de vier en zes jaar.

Het onderzoek is opgebouwd uit diverse hoofdstukken.
In het eerste hoofdstuk wordt begonnen met een samenvatting van het onderzoek in zowel het Nederlands als het Engels. Daarna wordt ingegaan op de huidige situatie binnen de onderzoeksschool en wordt toegelicht hoe de onderzoeker is gekomen tot het onderwerp voor het onderzoek. Aan het eind van het eerste hoofdstuk wordt een voorlopige onderzoeksvraag geformuleerd.

In hoofdstuk 2 wordt beschreven welke factoren van invloed zijn op het betekenisvol buitenspel. Deze factoren worden elk toegelicht aan de hand van theorie. Aan het eind van hoofdstuk 2 wordt gekozen voor één factor die ingezet zal worden als interventie om zo de omvang van het gestelde probleem terug te dringen. Hoofdstuk 2 wordt afgesloten met een conceptueel model waarin de in te zetten factor nader wordt toegelicht en er wordt een vernieuwde onderzoeksvraag geformuleerd.

In het derde hoofdstuk wordt uitgewerkt op welke wijze de interventie ingezet zal worden op de onderzoeksschool en hoe de resultaten gemeten en in kaart gebracht zullen worden.

In hoofdstuk 4 wordt teruggekeken op de uitvoering en het verloop van het onderzoek. Tevens wordt gekeken naar de resultaten die verkregen zijn uit de diverse metingen en de beperkingen die optraden tijdens de uitvoering van het onderzoek.

In het vijfde hoofdstuk worden de conclusies en discussiepunten naar aanleiding van het onderzoek beschreven.
Ten slotte is de literatuurlijst evenals een aantal bijlagen toegevoegd.

1.2 Samenvatting:
Bij het buitenspel van groep 1/2 van KBS de Westhoek is opgevallen dat de kinderen zich niet de gehele buitenspeeltijd kunnen vermaken en onvoldoende kunnen aansluiten bij hun behoeften. Naar aanleiding hiervan is een onderzoek gestart. Hierbij zijn 'buitenspel' en 'betekenisvol' belangrijke kernbegrippen. Het doel van dit onderzoek is om het buitenspel van groep 1/2 meer betekenis te geven. Om hiervoor te zorgen is gekeken naar de visies op buitenspel, de behoeften van kinderen, het leerkrachtgedrag, de indeling van het speelplein en het materiaal.
Het literatuuronderzoek roept de vraag op of de inzet van kosteloos materiaal zou kunnen zorgen voor een toename in de mate van betekenisvol buitenspel. Vanuit deze vraag wordt de hypothese gesteld dat de kinderen van groep 1/2 meer betekenisvol buitenspel zullen vertonen wanneer zij gebruikmaken van kosteloos materiaal. Hierdoor kunnen ze hun creativiteit en fantasie inzetten en aansluiten bij hun belevingswereld. Ze zullen zich zo de gehele buitenspeeltijd vermaken en aansluiten bij hun behoeften.
Tijdens de onderzoeksperiode is het kosteloos materiaal gedurende vijf weken ingezet op de onderzoeksschool. Het onderzoek is uitgevoerd in groep 1/2D, bestaande uit 20 kinderen van vier tot zes jaar. Wekelijks zijn door de onderzoeker samengestelde bakken met kosteloos materiaal ingezet tijdens de buitenspeeltijd. Het doel hiervan is het stimuleren van de creativiteit en fantasie en het aansluiten bij de belevingswereld, zodat de

kinderen tot meer betekenisvol buitenspel komen. Om de eventuele vooruitgang in het betekenisvol buitenspel in kaart te brengen zijn metingen bij de kinderen, kleuterleerkrachten en onderzoeker afgenomen. Na de uitvoering en de verkregen resultaten hieruit, kan de conclusie getrokken worden dat de mate van betekenisvol buitenspel middels de inzet van kosteloos materiaal is toegenomen. Hierbij wordt echter wel de kanttekening geplaatst dat niet geheel duidelijk is of de metingen valide en betrouwbaar genoeg zijn om dit daadwerkelijk te concluderen.

1.2.1 Summary:
While playing outside, the children of group 1/2 from KBS de Westhoek are not able to suit their needs and to entertain themselves the whole time. As a result of this, a research has been started. During this research, 'playing outside' and 'meaningful' were important keywords. The aim of this research is to give the outdoor playtime more meaning for the children. To ensure this, we looked at the view of outdoor play, the needs of children, the teacher behaviour, the layout of the playground and the material. The literature study raises the question whether the use of free material could lead to an increase in the degree of meaningful outdoor play. From this question it was hypothesized that the children will show more meaningful outdoor play while using free material. This allows them to use their creativity and imagination and connect them to the world of experience. This would allow the children to entertain themselves during the entire outdoor playtime and to suit their needs.
During the research period the free material was used for five weeks. The research was carried out in group 1/2D consisting of 20 children aged four to six years. Every week there were bins with free material available during the outdoor playtime. The aim of this was to stimulate creativity and imagination and to connect with the experience world, so that the children come to meaningful outdoor play. To measure possible progress in the meaningful outdoor play, measurements were taken from the children, kindergarten teachers and the researcher. After the execution and the results obtained from this, the conclusion can be drawn that the degree of meaningful outdoor play has increased by using free material. However, the comment is made whether the measurements are valid and reliable enough to actually conclude this.

1.3 Situatieschets:
Dit onderzoek wordt uitgevoerd op KBS de Westhoek, te Oosterhout. KBS de Westhoek valt onder het bestuur van stichting Delta-Onderwijs. De meeste basisscholen in Oosterhout en omgeving vallen onder deze stichting. KBS de Westhoek bevindt zich in het centrum van Oosterhout en is omgeven door huizen en gebouwen. Het team van KBS de Westhoek bestaat uit achtentwintig personen, waarvan drieëntwintig personen de rol van leerkracht innemen (Schoolgids, 2017-2018). Er is een evenwichtige leeftijdsverdeling in het team van leraren die al langer het beroep van leerkracht uitoefenen en leraren die dat minder lang doen. Er zijn in het schooljaar van 2017-2018 in totaal vijftien klassen, waarvan negen reguliere klassen, twee combinatieklassen en vier kleuterklassen. Het leerlingaantal omvat vierhonderddertig leerlingen (Schoolgids, 2017-2018). De leerling populatie bestaat voornamelijk uit kinderen van hoogopgeleide ouders en autochtone kinderen (Schoolplan, 2015). In het schooldeelplan (2015) staat dan ook vermeld dat de ouders voor het grootste gedeelte middelbaar en hoger opgeleid zijn. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in groep 1/2D van KBS de Westhoek. Groep 1/2D bestaat uit tien jongens en tien meisjes. Hiervan zijn er acht oudste kleuters en twaalf jongste kleuters. De leeftijd van de leerlingen ligt tussen de vier en zes jaar. Er wordt gewerkt in heterogene groepen, wat voornamelijk het sociale vlak ten goede komt. Binnen de kleutergroepen zijn betrokkenheid, belevingswereld, interesse en veiligheid belangrijke begrippen (Schoolgids, 2017-2018).

KBS de Westhoek hecht er grote waarde aan dat leerlingen zich thuis en veilig voelen op school en als individu gezien worden. Een vriendelijk en veilig klimaat waarbij goed met elkaar omgegaan wordt, is hierbij dan ook van groot belang. Om dit te verwezenlijken wordt onder andere gewerkt met Positive Behaviour Support (PBS). Daarnaast vindt KBS de Westhoek het voor de ontwikkeling van het kind belangrijk dat de ouderbetrokkenheid hoog is (Schoolgids, 2017-2018). KBS de Westhoek vindt een gezond, pedagogisch klimaat van belang. De

sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen wordt als fundament gezien. Zelfstandigheid en samenwerken zijn dan ook belangrijke begrippen binnen de missie en visie van de school (Schoolplan, 2015).

Op KBS de Westhoek was in eerste instantie geen concreet probleem waar tegenaan gelopen werd en dat zou kunnen dienen als onderwerp voor een POZ-traject. Bij het kennismakingsgesprek werd vanuit de directrice, M. Daanen, aangegeven dat het volgens hen belangrijk is dat er geen onderwerp voor onderzoek opgelegd wordt, maar dat studenten zelf met een onderwerp komen dat hen aanspreekt en dat hen interessant lijkt. Na een gesprek met oud LIO-stagiaire van KBS de Westhoek, F. Hermus, is ervoor gekozen om een onderzoek te doen naar het buitenspelen. F. gaf aan dat buitenspelen haar een interessant onderwerp leek, waarop zeker winst te behalen valt aangezien hier op dit moment nog niet veel aan gedaan wordt. Ook de directie en kleuterleerkrachten gaven aan dat dit een goed onderwerp voor onderzoek is. Uit een gesprek met de directrice, kwam naar voren dat KBS de Westhoek vindt dat buitenspel de basis is voor de sociaal-emotionele en creatieve ontwikkeling. Bij buitenspel leren kinderen op een speelse manier, waarbij aan allerlei ontwikkelingsgebieden gewerkt wordt. Ondanks dat KBS de Westhoek dit belangrijk vindt, wordt hier momenteel te weinig mee gedaan, aldus de directrice. Deze specifieke visie op buitenspel is dan ook niet schriftelijk vastgelegd in de schoolgids van KBS de Westhoek. Volgens Caminada en Leenders (2012) is buitenspelen van groot belang voor de ontwikkeling van het jonge kind. Wanneer een rijke leeromgeving aanwezig is, zullen kinderen meer kansen tot ontwikkeling hebben. Bij het buitenspelen wordt gewerkt aan de motorische ontwikkeling, taalontwikkeling, wiskundige ontwikkeling, sociale ontwikkeling en emotionele ontwikkeling. Daarnaast is het van belang voor de natuurbeleving (Caminada & Kruitwagen, 2013). Verder is buitenspel van maatschappelijk belang. Kinderen zouden middels buitenspel normen en waarden meekrijgen, leren samenwerken en het zou niet wenselijk gedrag terugdringen (De Visscher, 2009).

Vanuit KBS de Westhoek werd bij het buitenspelen niet direct een concreet probleem geconstateerd. Er moest dus door de onderzoeker zelf naar een zinvolle insteek van het onderzoek gezocht worden, waardoor de start van het onderzoek niet eenvoudig was. Er werd onder andere door de kleuterleerkrachten aangegeven dat het buitenspelen niet slecht verloopt, maar dat hier zeker ruimte voor verbetering is en dat dit verder uitgediept mag worden (zie bijlage 1). De bodembedekking van het speelplein is van steen. Er zijn een klimrek, duikelrek, mikpaal en zandbak aanwezig. Verder wordt er gespeeld met karren, fietsen en paardentuigjes. Op het speelplein staan drie bomen, waar de kinderen in klimmen en mee spelen. Caminada en Kruitwagen (2013) geven aan dat het voor het jonge kind van belang is dat de keuze in buitenspel divers is. Een speelplaats heeft volgens hen dan ook bepaalde zaken waaraan voldaan moet worden. Het is belangrijk dat de omgeving voor kinderen de mogelijkheid biedt om zich op diverse fronten te ontwikkelen en om aan hun behoeften tegemoet te komen. De speelplaats moet stimulerend zijn, kinderen uitdaging bieden en aansprekend zijn.

Op KBS de Westhoek wordt door de kleuters twee keer per dag (met uitzondering van de woensdag) veertig tot vijfenveertig minuten buiten gespeeld. Uit observaties en gesprekken met de kinderen is gebleken dat sommige kinderen moeite hebben om zich de gehele buitenspeeltijd te vermaken. Kinderen geven aan naar binnen te willen of vragen hoe lang er nog buiten gespeeld wordt. Na gesprekken met de directie en kleuterleraren en na observaties is geconcludeerd dat de huidige situatie het niet mogelijk maakt om voldoende tot betekenisvol buitenspel te komen. Op dit moment lukt het niet alle kinderen om zich de volledige buitenspeeltijd te vermaken. Er wordt gespeeld met de karren, fietsen, het klimrek en de zandbak, maar de kinderen hebben onvoldoende mogelijkheden om hun fantasie en creativiteit in het spel te kunnen uiten. Het lijkt erop dat het buitenspel onvoldoende aansluit bij de belevingswereld. Volgens Boland (2015) leert het jonge kind ervan wanneer activiteiten betekenis hebben en niet wanneer zij opgelegde activiteiten moeten uitvoeren. Volgens Janssen-Vos (2008) worden activiteiten betekenisvol gezien wanneer kinderen er graag deel van uitmaken en geïnteresseerd zijn. Doordat zij betrokken zijn bij de activiteiten, leren zij hiervan. Betekenisvolle spelactiviteiten zijn niet alleen op persoonlijk, maar zeker ook op cultureel gebied van belang.

Tot nu toe is er het volgende aan gedaan om het buitenspelen meer uit te breiden en betekenisvol te maken: Op KBS de Westhoek is een speelplaatswerkgroep aanwezig. Vorig jaar heeft deze werkgroep ervoor gezorgd dat er muurschilderingen op het plein gekomen zijn. Ook hebben zij ervoor gezorgd dat er twee speelvlakken op het speelplein geschilderd zijn, waarin een balspel uitgevoerd kan worden (zoals hockey of voetbal). Verder zijn er voor de hogere groepen springtouwen aanwezig. Dit heeft echter nog niet tot het betekenisvol buitenspel geleid waar momenteel vraag naar is. Op KBS de Westhoek is tevens een Buitenspeelmap aanwezig. Hierin worden activiteiten voorgesteld die tijdens het buitenspel ingezet zouden kunnen worden (Caminada & Kruitwagen, 2013). Hier wordt echter geen gebruik van gemaakt. Samenvattend zijn er op dit moment onvoldoende mogelijkheden voor de kinderen om tot betekenisvol buitenspel te komen.

Voorgaande informatie op een rij zettend wordt in dit onderzoek de keuze gemaakt om het woord 'betekenisvol' te definiëren als het kunnen inzetten van de fantasie en creativiteit en het aansluiten bij de belevingswereld en interesses van de kinderen. Deze definitie sluit aan bij de definitie van het SLO (2015) die betekenisvol leren definieert als het aansluiten bij de ontwikkeling en belevingswereld van de kinderen.

1.4 Onderzoeksvraag:

Uit bovenstaande kan geconcludeerd worden dat een onderzoek naar het betekenisvol buitenspel interessant en relevant zal zijn voor groep 1/2 van KBS de Westhoek. Na overleg is dan ook de volgende, voorlopige, onderzoeksvraag tot stand gekomen:

Welke factoren beïnvloeden het betekenisvol buitenspelen van groep 1/2 op KBS de Westhoek?

Hoofdstuk 2: Theoretische onderbouwing:

2.1 Literatuuronderzoek:
Aan de hand van de hiervoor gestelde onderzoeksvraag zijn er diverse factoren die van invloed lijken op het beschreven probleem. In het komende hoofdstuk zullen de volgende factoren uitgewerkt worden: De visies op het buitenspel, de behoeften van de kinderen bij (buiten)spel, de rol van de leerkracht, de indeling van het speelplein en de materialen. Deze factoren worden hieronder verder uitgewerkt.

In de literatuur worden enkele belangrijke kenmerken van spel genoemd. Zo gebeurt spel uit vrije wil, is het plezierig, komt het voort uit eigen initiatief en is het procesgericht, er wordt dus vooraf geen doel gesteld (Fromberg & Bergen, 2006; Kwakkel-Scheffer, 2006; Van Oers, 2005). Ook Florquin en Bertrands (1995) geven aan dat het bij spel van belang is dat kinderen de vrijheid voelen om zelf keuzes te maken. Kinderen hebben diverse spelmogelijkheden nodig om aan alle ontwikkelingsgebieden tegemoet te komen (Caminada & Kruitwagen, 2013). Bij spel wordt aan diverse competenties gewerkt. Zo leren kinderen concentratie op te bouwen en wordt aan zelfsturing en probleemoplossend werken gewerkt. Verder draagt spel positief bij aan de beginnende geletterdheid (Van der Heijden, 2011). Ook Janssen-Vos (2008) geeft aan dat kinderen zich aan de hand van spel onder andere beter leren concentreren, beter leren samenwerken en hun creatieve kanten ontwikkelen. Verder geven Van Gelder, Berg en Weene (2007) aan dat spel onmisbaar is voor kinderen om zich te ontwikkelen, onder andere doordat zij zo kennis maken met de buitenwereld. De Groot (2001) beschrijft dat spel ook voor de toekomst van kinderen van essentieel belang is. Kinderen leren zich in het leven middels spel te oriënteren. Daarnaast benadrukt Janssen-Vos (2006) het belang van betekenisvol spel voor jonge kinderen. Activiteiten hebben volgens haar betekenis wanneer kinderen betrokken en geïnteresseerd zijn. Kortom, spel is van groot belang voor de ontwikkeling van het kind. Ondanks het grote belang van spel voor jonge kinderen, worden er tegenwoordig te hoge eisen gesteld aan kleuters. Jonge kinderen moeten de ruimte en mogelijkheid blijven krijgen om te spelen (Alkema, Van Dam, Kuipers, Lindhout & Tjerkstra, 2006).

Bovenstaande inzichten worden meegenomen bij het kijken naar buitenspel. Over buitenspel treft men in de literatuur diverse visies aan. Zo wordt volgens De Vries en Veenendaal (2012) buitenspel ervaren als één van de belangrijkste manieren om aan beweging te komen. Buitenspel geeft kinderen de kans om op motorisch gebied een ontwikkeling door te maken. Kinderen leren bij buitenspel controle te krijgen over bewegingen en situaties en boeken vooruitgang in hun elementaire competenties. Caminada en Kruitwagen (2013) geven aan dat buitenspelen een grote rol speelt bij de motorische-, taal-, wiskundige-, sociale- en emotionele ontwikkeling. Ook volgens Both (2004) en Delfos (2004) is buitenspel voor kinderen belangrijk om zich onder andere op sociaal-emotioneel en cognitief gebied te ontwikkelen. Wanneer onvoldoende buiten gespeeld wordt, remt dit de ontwikkeling af. Feldman (2012) sluit hierop aan door te zeggen dat buitenspel niet alleen ontspanning is, maar dat er ook doelen aan verbonden zijn. Caminada en Leenders (2012) geven verder aan dat buitenspelen naast een ontspanningsmoment ook een leermoment is. In de klas opgedane kennis kan buiten ingezet worden en zaken die buiten ervaren worden, kunnen mee de klas ingenomen worden. Kinderen zouden volgens hen steeds minder in aanraking komen met de reële wereld, waardoor het buitenspelen steeds belangrijker wordt. Door buitenspel kunnen kinderen op een betekenisvolle manier in aanraking komen met de reële wereld. Buiten zijn er andere spelopties dan binnen. Hierdoor kunnen kinderen zich op andere gebieden ontwikkelen. Buiten kunnen de kinderen kennismaken met de natuur en alles wat daarbij hoort (Caminada & Kruitwagen, 2013) Verder blijken buitenspel en de fysieke gesteldheid van kinderen met elkaar samen te hangen (Bade, Smid & Tonneijck, z.d.). Zo draagt buitenspel volgens Costers (2009) en Stichting Jantje Beton (z.d.) bij aan een gezond lichaam en voorkomt het lichamelijke klachten, zoals obesitas. Op de onderzoeksschool wordt buitenspel dan ook gezien als de basis voor de sociaal-emotionele en creatieve ontwikkeling (Daanen, 2017).

Als het gaat om (buiten)spel, hebben kinderen diverse behoeften. Zo hebben kinderen volgens Caminada en Leenders (2012) grote behoefte aan spel en het opdoen van ervaringen. Aan de hand van spel maken kinderen op een betekenisvolle manier kennis met de buitenwereld. Voor jonge kinderen is het daarnaast belangrijk dat

aangesloten wordt bij de leef- en belevingswereld. Op deze manier worden binnen- en buitenschoolse zaken aan elkaar verbonden en zullen kinderen meer gemotiveerd worden om te leren (Van der Loo & Van Dokkum, 2015). Wanneer aangesloten wordt bij de leef-/ belevingswereld zal het spel betekenis krijgen (SLO, 2015). Ook volgens Kerpel (2014a) beïnvloeden de leefwereld en belevingswereld de interesses van de kinderen. Jonge kinderen nemen van nature een onderzoekende en ontdekkende houding aan. Het is voor het jonge kind dan ook van belang om zelf te ontdekken. De fantasie is groot en ze leven zich graag in anderen in (Werkgroep Groels, 2001). Door te fantaseren zullen kinderen (emotioneel) sterker worden en kunnen ze grenzeloos en vrij denken (De Nooij, 2012). Janssen-Vos (2008) geeft verder aan dat kinderen graag onderdeel zijn van activiteiten wanneer deze betekenis hebben, zeker in spelsituaties. Activiteiten hebben betekenis wanneer ze aansluiten bij de belangen (Klamer-Hoogma, 2012) en belevingswereld (SLO, 2015). Wanneer kinderen betrokken zijn bij de omgeving zullen zij beter presteren en beleven zij meer plezier (De Vaan & Marell, 2012). Volgens Andries (2017) is de drang naar beweging voor kinderen één van de basisbehoeften waaraan tegemoet gekomen moet worden. Feldman (2012) voegt hieraan toe dat het vele bewegen resulteert in een goed ontwikkelde motoriek. Daarnaast hebben kinderen de behoefte om te laten zien wat zij zelf kunnen, de door Stevens genoemde basisbehoefte: competentie (Van Blijswijk, 2012). Ook Van Langen en Hulsen (2001) geven aan dat de hoeveelheid instructie die gegeven wordt aan het jonge kind beperkt moet zijn en afgewisseld moet worden met activiteiten die op het kind gericht zijn.
Een andere behoefte van jonge kinderen is de behoefte naar sociaal contact. Zij komen hiermee het meest in aanraking als zij spel ervaren (Caminada & Leenders, 2012). Als gekeken wordt naar de ontwikkeling op sociaal gebied bij kleuters, geeft Feldman (2012) aan dat binnen het spel onder andere het sociale aspect van groter belang wordt. Werkgroep Groels (2001) geeft aan dat het voor jonge kinderen belangrijk is dat zij leren om samen te bewegen. Ook volgens De Groot (2001) willen jonge kinderen graag met anderen spelen. Florquin en Bertrands (1995) geven echter aan dat het ook goed is om soms een rustmoment te hebben bij het buitenspel. Zo kunnen de kinderen zich even afsluiten van de prikkels die de omgeving geeft.

Binnen de kleuterleeftijd zijn er diverse fasen van spel, die zowel bij binnen- als buitenspel vertoond worden. Kinderen van diverse leeftijden hebben andere spelbehoeften. Zo hebben jonge kinderen behoefte aan parallel spel. Hierbij spelen ze wel naast elkaar met dezelfde materialen, maar niet met elkaar. In een andere fase hebben kinderen behoefte aan toekijkend spel. Zij kijken hierbij mee, maar maken geen onderdeel uit van het spel. Ook kan associatief spel vertoond worden. Hierbij delen kinderen het materiaal met elkaar, maar wordt nog niet met elkaar gespeeld. De oudere kleuters kunnen ook behoefte hebben aan het samenspelen, ofwel coöperatief spel (Feldman, 2012). De Groot (2001) geeft ook aan dat kinderen bij spel het zogenoemde 'doen-alsof spel' vertonen. Hierbij worden belangrijke vaardigheden voor de creativiteit ontwikkeld.
Als we voorgaande kennis uit de literatuur houden tegen het licht van de huidige situatie valt op dat op dit moment op de onderzoeksschool onvoldoende aan de hierboven beschreven behoeften van de kinderen tegemoet gekomen wordt. De huidige situatie maakt het namelijk op dit moment onvoldoende mogelijk om tijdens het buitenspelen aan te sluiten bij een aantal behoeften (als het aansluiten bij de belevingswereld en het kunnen inzetten van de fantasie en creativiteit), ofwel het betekenisvol buitenspel.

Naast de behoeften van de kinderen speelt uiteraard ook de factor leerkrachtgedrag een grote rol bij buitenspel. Caminada en Leenders (2012) geven aan dat het bij het buitenspel soms van belang is dat de leerkracht een actieve en sturende rol aanneemt, om zo de ontwikkeling te stimuleren en te zorgen dat de kinderen betrokken blijven. Ook volgens Florquin en Bertrands (1995) en Marzano en Miedema (2014) zullen kinderen betrokken zijn in het spel wanneer zij begeleid worden. Hierdoor zal doelmatig gespeeld worden, wat de ontwikkeling en intrinsieke motivatie ten goede komt. Ook zijn kinderen bij het geleide spel actiever en zullen de bewegingen van kinderen bevorderd worden (Adank & Jans, 2010; Florquin & Bertrands, 1995). De leerkracht heeft de taak om ervoor te zorgen dat diverse activiteiten aangeboden worden waarbij kinderen zelf het voortouw kunnen nemen en ontdekkend kunnen leren (Boland, 2015). Zo is het volgens Adank en Jans (2010) goed als spellen die tijdens de gymlessen worden aangeboden, toegepast worden bij het buitenspelen. Kinderen krijgen zo ideeën voor buiten, waardoor ze gestimuleerd worden. Zowel bij binnen- als buitenspel is

het van belang dat de leerkracht erop inspeelt en impulsen geeft wanneer het spel onvoldoende van de grond komt. Wanneer kinderen vastlopen in hun spel, kan de leerkracht ze middels het bieden van een impuls verder op weg helpen. Hierna kunnen ze weer verder met ongestuurd, vrij spel (Caminada & Leenders, 2012). Ook volgens Marzano en Miedema (2014) is het stimuleren van kinderen door de leerkracht belangrijk.
Janssen-Vos (2008) geeft verder aan dat het voor kinderen lastig is om op het gebied van spel voldoende ontwikkeling door te maken wanneer zij niet door de leerkracht gestuurd worden. Het is echter niet de bedoeling dat de leerkracht té veel invloed heeft op het spel, omdat de kinderen hun eigen spel moeten bewaken. Er moet dus een middenweg gevonden worden in het begeleiden van spel. Gray (z.d.) geeft daarentegen aan dat kinderen vrij spel nodig hebben om zich te ontwikkelen. Met vrij spel leren ze dingen die zij op andere manieren niet zouden kunnen leren. Volwassenen zouden dit vrije spel niet af moeten nemen. Vervaet (2014) sluit hierop aan door te zeggen dat vrij spel de enige vorm van spel zou moeten zijn voor kinderen, omdat ze hier het meest van leren.
Er zijn dus diverse visies op het al dan niet beïnvloeden van het spel van kinderen. Op de onderzoeksschool wordt het buitenspel op dit moment vrijwel niet gestuurd.

Van der Loo en Van Dokkum (2015) beschrijven dat ook het speelplein een belangrijke factor is om tegemoet te kunnen komen aan de vraag naar het bewegen van kinderen. Kinderen moeten op het speelplein de mogelijkheid krijgen om tot spel en beweging te komen. Er moet door de omgeving aan bepaalde eisen voldaan worden om het speelplein rijk, functioneel en betekenisvol te laten zijn. Een goed ingericht speelplein moet de kinderen voldoende afwisseling en mogelijkheden verlenen om bij te kunnen dragen aan de eigen ontwikkeling. Kinderen moeten worden geprikkeld en activiteiten moeten aansluiten bij hun interesses (Caminada & Kruitwagen, 2013). Diverse bronnen geven verder het belang aan van natuur op het speelplein. Een groen speelplein zou, volgens onderzoeken, meer buitenspel en meer beweging teweeg brengen (Bade, Smid & Tonneijck, z.d.). Wanneer kinderen buitenspelen in een gebied dat omgeven is door natuur, geeft Both (2004) aan dat kinderen zich op diverse ontwikkelingsgebieden beter ontwikkelen dan wanneer dit niet het geval is. Als kinderen in aanraking komen met de natuur zouden zij zich beter leren concentreren en ontwikkelen op onder andere creatief gebied. Daarnaast leren kinderen op deze manier de natuur beter kennen (De Vaan & Marell, 2012). Wanneer de speelplaats groen bevat, worden mogelijkheden gecreëerd om ontdekkend te leren en de fantasie in te zetten (Hirsch & van Loon, 2016). Ook volgens Jantje Beton (2017) is het voor de ontwikkeling van het kind belangrijk dat het schoolplein uitdaagt en dat het van groen voorzien is. Wanneer dit het geval is, zouden kinderen zich beter concentreren en beter presteren. Zij worden zo namelijk geprikkeld om de fantasie in te zetten, en zo betekenis te geven aan het spel, om te bewegen en ze leren zo over de natuur. Volgens Adank en Jans (2010) zou het schoolplein juist ingedeeld moeten worden in diverse vakken (zoals een rustzone, vrij spelzone en sportzone). Op deze manier kan aan de diverse behoeften van kinderen tegemoet gekomen worden en zal er minder ruzie zijn op het plein.
Als gekeken wordt naar het huidige speelplein op de onderzoeksschool is er weinig sprake van natuur op het speelplein. De paar bomen die aanwezig zijn trekken echter wel de aandacht van de kinderen.

Ook het spelmateriaal is een factor voor het buitenspelen waar nader naar gekeken kan worden. Het is ten eerste van groot belang om voor een rijke speelomgeving te zorgen. Het gebruikte spelmateriaal moet tot doel hebben dat het op diverse gebieden de ontwikkeling ten goede komt (Caminada & Leenders, 2012). Ook Kerpel (2014b) geeft aan dat de leeromgeving rijk moet zijn en betekenis moet hebben om tot goede prestaties en betrokkenheid te komen. Om dit te verwezenlijken is onder andere materiaal dat uitdaagt van belang. Materiaal moet volgens Van der Loo en Van Dokkum (2015) aan verschillende voorwaarden voldoen om tot betekenisvol spel te komen. Het is van belang dat materiaal kinderen uitdaagt en interesseert, dat het handzaam is, dat materialen met elkaar gecombineerd kunnen worden, dat het veilig is en dat differentiatie mogelijk is. Ook De Vaan en Marell (2012) vinden het van belang dat gebruik gemaakt wordt van materiaal waarmee variatie in spel aangebracht kan worden. Jans en Borghouts (2011) geven echter aan dat materiaal wel onmisbaar is, maar dat dit geen garantie is dat kinderen meer gaan bewegen. Zij beschrijven dat het

inzetten van themakisten ervoor zou moeten zorgen dat kinderen steeds met ander materiaal spelen en het hen prikkelt om andere dingen uit te proberen.
Er zijn diverse soorten materialen. Zo kan onderscheid gemaakt worden in vast materiaal, los materiaal, natuurlijk materiaal en kosteloos materiaal. Volgens Caminada en Leenders (2012) biedt het vaste spelmateriaal (zoals een klimrek) een bepaalde bewegingsmogelijkheid die niet geboden kan worden door ander spelmateriaal. Middels los, groot materiaal (zoals karren en fietsen) kan het aantal spelmogelijkheden uitgebouwd worden. Op deze manier kan aangesloten worden bij de niveauverschillen en de interesses van de kinderen. Daarnaast kan gebruik gemaakt worden van kosteloos materiaal. Kosteloos speelmateriaal zorgt ervoor dat kinderen zeer betrokken en geïnteresseerd zijn bij het buitenspel. Wanneer kinderen gebruik kunnen maken van kosteloos materiaal, kunnen zij hun creativiteit kwijt in het spel en hier zo betekenis aan geven. Daarnaast is dit zeer hanteerbaar materiaal (Caminada & Leenders, 2012). De Groot (2001) sluit hierop aan door te benoemen dat materiaal kinderen moet uitdagen om zélf iets te maken en creatief te denken. Volgens Tovey (2011) zouden kinderen los materiaal buiten tevens nodig hebben om zo de creativiteit in te kunnen zetten. Wanneer kinderen hun creativiteit in het buitenspel kunnen inzetten, is er sprake van betekenisvol buitenspel.
Florquin en Bertrands (1995) geven daarnaast aan dat kinderen veel leren door te imiteren. Volgens De Groot (2001) kunnen zij dit het best wanneer zij materiaal gebruiken dat ze zelf vorm kunnen geven en hier zelf een rol voor kunnen bedenken in het spel. De Vaan en Marell (2012) geven daarbij ook aan dat het werken met concreet materiaal het beeld dat kinderen krijgen over de realiteit beïnvloedt. Jonge kinderen willen aan materiaal vaak een identiteit kunnen toekennen, dit is bij vast en los materiaal minder gemakkelijk. Caminada en Leenders (2012) benadrukken echter ook dat spel met de natuur en natuurlijk materiaal van belang is. Wanneer kinderen zelf op onderzoek uit kunnen gaan, zal de betrokkenheid en betekenis van het spel vergroot worden. Ook zouden kinderen zich langer bezig kunnen houden met natuurlijk materiaal dan met speelgoed. Hirsch en Van Loon (2016) beschrijven verder dat bomen veel mogelijkheden bieden voor kinderen om in te zetten bij spel. Bomen sporen kinderen aan om hun fantasie te gebruiken en in te zetten. Door bomen in te zetten bij buitenspel, worden diverse spelopties gecreëerd. Omdat bomen met het jaargetij mee veranderen, blijft het spelen hiermee uitdagend en vernieuwend.
Kijkend naar bovenstaande informatie valt op dat op de onderzoeksschool voornamelijk gebruik gemaakt wordt van het vaste en losse spelmateriaal. Van kosteloos en natuurlijk materiaal wordt momenteel vrijwel geen gebruik gemaakt.

Kortom: diverse factoren hebben invloed op het (betekenisvol) buitenspel van jonge kinderen. Er zijn verschillende invalshoeken wat betreft de behoeften van kinderen. Kinderen zouden grote behoefte hebben aan betekenisvol spel en het opdoen van ervaringen (Caminada & Leenders, 2012). Verder maken ze middels spel kennis met de buitenwereld (Van der Loo & Van Dokkum, 2015), beïnvloedt het de leef- en belevingswereld (Kerpel, 2014a) en moeten jonge kinderen zelf kunnen ontdekken en fantaseren in betekenisvolle situaties. (Werkgroep Groels, 2001; De Nooij, 2012; Janssen-Vos, 2008). Bewegingsdrang is ook een (basis)behoefte van jonge kinderen (Feldman, 2012; Andries, 2017). Verder wordt aangegeven dat binnen spel sociaal contact (Caminada & Leenders, 2012) en de basisbehoefte competentie (Van Blijswijk, 2012) belangrijk zijn. Florquin en Bertrands (1995) beschrijven ook dat kinderen binnen spel behoefte hebben aan rustmomenten om zich af te sluiten van prikkels. Volgens Feldman (2012) is binnen de kleuterperiode sprake van diverse fasen van spel, waarin kinderen verschillende behoeften hebben.
Over de rol van de leerkracht zijn de meningen verdeeld. Kinderen hebben leerkrachtbegeleiding nodig bij het buitenspel om tot doelmatig spel te komen en optimaal te bewegen (Caminada & Leenders, 2012; Florquin & Bertrands, 1995; Marzano & Miedema, 2014; Adank & Jans, 2010). Boland (2015), Adank en Jans (2010), Caminada en Leenders (2012) en Marzano en Miedema (2014) vinden het de rol van de leerkracht om spelactiviteiten aan te bieden en impulsen te geven. Daarentegen geven Gray (z.d.) en Vervaet (2014) aan dat vrij spel nodig is voor de optimale ontwikkeling. Janssen-Vos (2008) geeft enerzijds het belang van leerkrachtsturing bij spel aan, anderzijds mag de leerkracht niet te veel invloed hebben. Bade, Smid en Tonneijck (z.d), Both (2004), De Vaan en Marell (2012), Hirsch en Van Loon (2016) en Jantje Beton (2017) geven

het belang aan van een groen speelplein. Een schoolplein moet kinderen prikkelen en uitdagen tot spel en beweging (Van der Loo & Van Dokkum, 2015; Caminada & Kruitwagen; 2013). Volgens verschillende bronnen is ook spelmateriaal een belangrijke factor bij buitenspel. Spelmateriaal moet uitdagen tot variatie en aansluiten bij verschillende ontwikkelingsgebieden (Caminada & Leenders, 2012; Kerpel, 2014b; Van der Loo & Van Dokkum, 2015; De Vaan & Marell, 2012). De inzet van kosteloos materiaal wordt door diverse bronnen aangeraden (Caminada & Leenders, 2012; De Groot, 2001; Florquin & Bertrands, 1995; De Vaan & Marell, 2012; Tovey, 2011). Andere bronnen hebben de voorkeur voor natuurlijk materiaal (Hirsch & Van Loon, 2016).

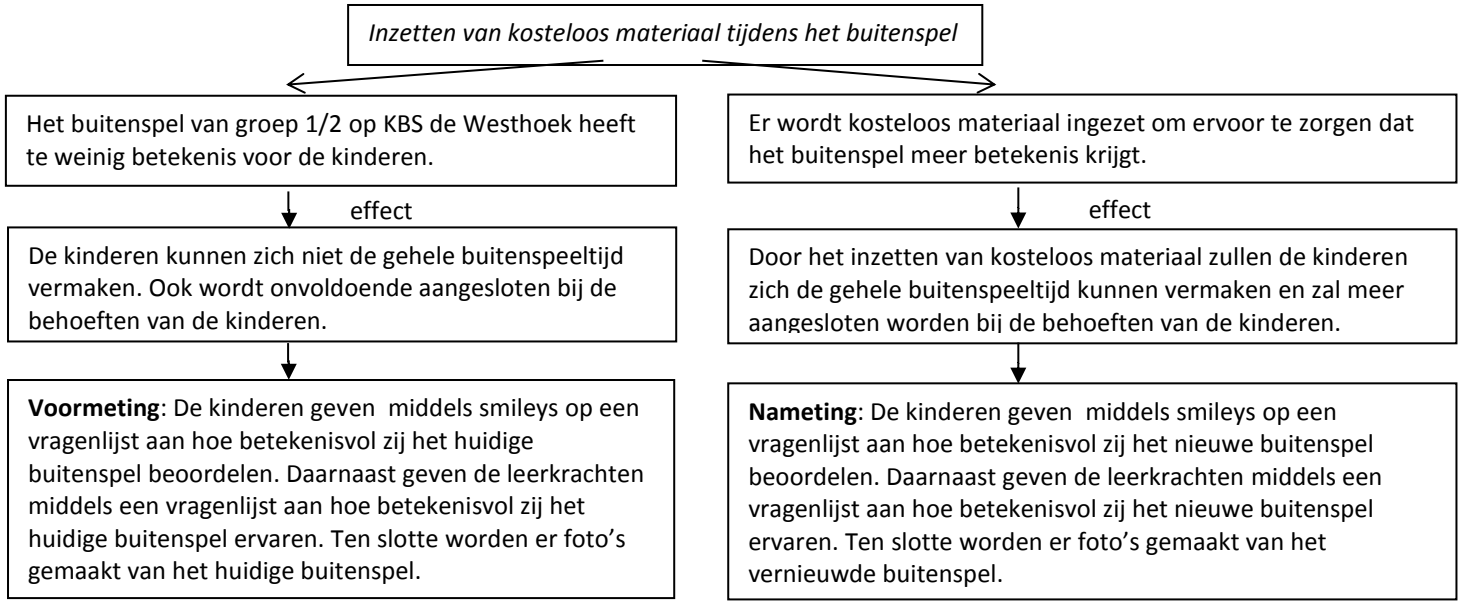
Bij de keuze van een interventie in het huidige onderzoek is het goed om te kijken welke factoren binnen het tijdsbestek van vijf weken beïnvloedbaar zijn. Er wordt gekozen voor een aanpak waarbij het spelmateriaal van de kinderen aangepast wordt. Dit is namelijk op de korte termijn meer beïnvloedbaar dan het leerlinggedrag en de indeling van het speelplein. Ook is het op korte termijn moeilijk te verwezenlijken om veel natuurlijk materiaal in te brengen op het schoolplein. Verder wordt niet meteen gekozen voor de inzet van het leerkrachtgedrag, omdat de onderzoeker eerst wil kijken waar de kinderen zelf mee komen, voordat de onderzoeker als leerkracht impulsen gaat bieden. Zo wordt aangesloten op de visie van het 'Ontwikkelingsgericht Onderwijs' waarbij het van belang is dat activiteiten betekenis hebben (Van Oers, 2003). Daarnaast wordt aangesloten bij de visie van het 'Montessori-onderwijs' waarbij de zelfstandigheid van kinderen centraal staat (Ruijs, 2014).

Binnen dit onderzoek kiest de onderzoeker voor het aanpassen van de factor 'materiaal'. De onafhankelijke variabele die wordt ingezet, is het inzetten van kosteloos materiaal bij het buitenspel. Door het kosteloos materiaal in te zetten zal naar alle waarschijnlijkheid ook aangesloten worden bij de behoeften van de kinderen, namelijk de behoefte aan betekenisvol buitenspel. Voor de ontwikkeling van de kinderen is uit de theorie gebleken dat het van belang is om hun creativiteit in ruime mate in te kunnen zetten, dit is echter nu nog niet het geval. Hopelijk zal dit na het inzetten van het kosteloos materiaal meer het geval zijn.

Bovenstaande leidt tot de volgende, vernieuwde onderzoeksvraag:
Op welke wijze zorgt het inzetten van kosteloos materiaal ervoor dat het buitenspel van groep 1/2 op KBS de Westhoek meer betekenis krijgt?

Aan de hand van het bovenstaande komt het volgende conceptueel model tot stand:

2.2 Onderzoeksmodel:

In bovenstaand model wordt de insteek en opzet van het onderzoek verhelderd.

Hoofdstuk 3: Onderzoeksontwerp:

3.1 Onderzoeksvraag:

Bij het literatuuronderzoek zijn de diverse factoren die van invloed zijn op het (betekenisvol) buitenspel beschreven. Nadat uit de literatuur is gebleken dat de inzet van kosteloos materiaal ervoor zou kunnen zorgen dat er meer aangesloten kan worden bij de behoeften van de kinderen, roept dit de vraag op of dit in de praktijk ook daadwerkelijk zo zal zijn en op welke wijze dit zal uitpakken. Naar aanleiding hiervan is dan ook de volgende, aangescherpte onderzoeksvraag tot stand gekomen: Op welke wijze zorgt het inzetten van kosteloos materiaal ervoor dat het buitenspel van groep 1/2 op KBS de Westhoek meer betekenis krijgt?

3.1.1 Hypothese:

De onderzoeker verwacht dat de kinderen van groep 1/2 van KBS de Westhoek middels het gebruik van kosteloos materiaal meer betekenisvol buitenspel zullen vertonen doordat zij meer mogelijkheden krijgen om bij het buitenspel aan te sluiten bij hun leef-/ belevingswereld en de fantasie en creativiteit gemakkelijker kwijt kunnen in het spel. Er zal rijker buitenspel vertoond worden dan voorheen. De kinderen zullen zich hierdoor naar verwachting de gehele buitenspeeltijd kunnen vermaken en beter aan kunnen sluiten bij hun behoeften.

3.1.2 Toelichting op de hypothese:

Bij de uitvoering van dit onderzoek wordt onderzocht of het inzetten van kosteloos materiaal er daadwerkelijk toe bijdraagt dat het buitenspel meer betekenis zal krijgen. Uit de theorie is gebleken dat kinderen middels kosteloos materiaal onder andere hun creativiteit zouden kunnen uiten in het spel (Caminda & Leenders, 2012; De Groot, 2001; Tovey, 2011). De onderzoeker gaat ervanuit dat dit in de praktijk ook het geval zal zijn. Naar verwachting zullen de kinderen middels het inzetten van dit materiaal tijdens het spel meer aan kunnen sluiten bij hun leef- en belevingswereld. Daarnaast zullen zij gemakkelijker hun fantasie kwijt kunnen in het spel en met het materiaal zelf een spel kunnen bedenken, waardoor het buitenspel betekenis krijgt. Er wordt verwacht dat op deze manier meer bij de spelbehoeften (zoals het kunnen inzetten van de fantasie en creativiteit) aangesloten kan worden en de kinderen zich gedurende de gehele buitenspeeltijd kunnen vermaken met betekenisvol buitenspel. Daarnaast wordt verwacht dat sturing van de leerkracht in het begin niet noodzakelijk zal zijn. De kinderen zullen naar alle waarschijnlijkheid zelf met spelideeën en spelsuggesties komen.

3.2 Het ontwerp:

Om ervoor te zorgen dat het buitenspel van groep 1/2 op KBS de Westhoek meer aansluit bij de behoeften van de kinderen (en dus meer betekenis krijgt), is gekozen voor de inzet van kosteloos materiaal bij het buitenspel. Deze keuze is als volgt tot stand gekomen: Er is eerst gekeken aan welke factoren binnen het tijdsbestek van vijf weken daadwerkelijk iets veranderd kan worden. Binnen dit tijdsbestek is het niet haalbaar om het speelplein een compleet nieuwe indeling te geven. Door te werken aan de factor ‘materiaal’ (middels het inzetten van kosteloos materiaal) zal ook aan de factor ‘behoeften van de kinderen’ gewerkt worden. Kinderen zouden binnen spel grote behoeften hebben aan aansluiting bij de leef-/ belevingswereld en inzetten van de fantasie (Kerpel, 2014a; De Nooij, 2012). Door gebruik te maken van kosteloos materiaal zouden zij hieraan moeten kunnen voldoen. Op dit moment is er bewust voor gekozen om de factor ‘leerkrachtgedrag’ (nog) niet in te zetten. Het doel van dit onderzoek is om ervoor te zorgen dat de kinderen zelf hun eigen fantasie en creativiteit in kunnen zetten bij het buitenspel. Dit zal minder het geval zijn wanneer de leerkracht een rol inneemt tijdens het buitenspel. De leerkracht zou zich niet in het buitenspel moeten mengen (Gray, z.d.). Het kosteloos materiaal wordt op de eerste dag van uitvoering geïntroduceerd aan de kinderen, maar daarna mogen zij er zelfstandig mee aan de slag.

Een andere reden dat er niet meteen voor gekozen wordt om de leerkracht in te zetten, is dat het op deze manier moeilijk te meten is of de factor ‘leerkrachtgedrag’ of de factor ‘materiaal’ de meeste invloed uitoefent. Mocht het spel vanuit de kinderen niet van de grond komen, dan wordt alsnog gekozen om de leerkracht een impuls te laten geven, om de kinderen zo op weg te helpen.

Op KBS de Westhoek wordt gewerkt met thema's. Binnen een periode van vier weken wordt binnen alle vakgebieden aan een bepaald onderwerp (zoals kabouters in de herfst, Sinterklaas) gewerkt. Er is voor gekozen om het kosteloos materiaal niet aan het thema, dat op dat moment in de klas speelt, te koppelen. Wanneer de koppeling met het thema gemaakt wordt, wordt er, naar de mening van de onderzoeker, al te veel een richting op gestuurd en wordt de kinderen al opgelegd wat zij met het materiaal kunnen doen, terwijl het de bedoeling is dat zij dit zelf bedenken. Mocht het spel onvoldoende van de grond komen, dan kan altijd nog gekozen worden om het materiaal te koppelen aan het betreffende thema.

De *experimentele groep* binnen dit onderzoek bestaat in eerste instantie uit 20 kinderen, groep 1/2D van KBS de Westhoek. Deze groep bestaat uit tien jongens en tien meisjes. De leeftijd van deze groep varieert tussen de vier en zes jaar. Hierbij mag echter wel vermeld worden dat de overige kleuterklassen van KBS de Westhoek ook mogen spelen met het materiaal dat ten behoeve van het onderzoeksontwerp wordt ingezet. Deze kinderen zijn namelijk ook onderdeel van de omgeving waarin het experiment plaatsvindt. Bij hen wordt echter geen voor- en nameting gedaan. Binnen dit onderzoek wordt niet gekozen voor een *controlegroep*. De kleuterklassen spelen met minstens twee groepen tegelijkertijd buiten, waardoor het vrijwel onmogelijk is om het bepaalde groepen te verbieden met het kosteloos materiaal te spelen. Naar de mening van de onderzoeker zou dit ook niet ethisch verantwoord zijn geweest, aangezien ook deze kinderen graag met nieuw materiaal spelen. Wanneer de kleuterklassen niet tegelijkertijd zouden buitenspelen zou dit wel mogelijk zijn geweest, echter op dit moment is het vrijwel niet te verwezenlijken.

3.2.1 De interventie:

De *onafhankelijke variabele* is de inzet van kosteloos materiaal bij het buitenspel. Binnen het tijdsbestek van vijf weken zullen op de onderzoeksschool elke maandag-, dinsdag- en donderdagochtend zes bakken met kosteloos materiaal ingezet worden. De inhoud van deze bakken is gebaseerd op de materiaallijst "Lijst van kosteloze materialen", afkomstig uit Caminada en Kruitwagen (2013) (zie bijlage 2). De bakken zullen gevuld zijn met de volgende materialen: natuurlijk materiaal (takken, kastanjes, eikels e.d.), plastic (flessen, bakjes e.d.), blik (rond en vierkant), karton (dozen, buizen e.d.), huishoudelijk materiaal (potten, pannen, pollepels e.d.) en kleding (lakens, tassen, petten e.d.). De volledige materiaallijst is te vinden in bijlage 3. Elke maandag-, dinsdag- en donderdagochtend worden tijdens het buitenspelen twee verschillende bakken ingezet, zó dat in één week alle bakken een keer aan bod gekomen zijn. Eén buitenspeeltijd duurt 45 minuten. Wekelijks zal dus, in het kader van het onderzoek, per klas 2 uur en 15 minuten gespeeld worden met het nieuwe, kosteloze materiaal. Binnen de vijf weken worden diverse combinaties van bakken gemaakt, zodat dit divers spel kan uitlokken. De bakken worden zo ingezet, dat alle vier de kleutergroepen hiermee kunnen buitenspelen. De keuzes om de bakken drie keer per week in te zetten en om telkens twee bakken te gebruiken, zijn bewust gemaakt. Op deze manier zal het materiaal naar verwachting interessant en aantrekkelijk blijven voor de kinderen. Daarnaast spelen in de middagen soms ook hogere klassen buiten, waardoor het moeilijk wordt om ervoor te zorgen dat alleen de kleuters met het materiaal spelen.
Hieronder staat een gedetailleerde planning voor de uitvoering van dit onderzoek.

3.2.2 Planning voor de uitvoering:

Week	**Dagen**	**Te doen**	**Tijd (min)**	**Wie**	**Materiaal**
45	Woensdagochtend 08-11-2017	Voormeting: -De onderzoeker vult met elk kind individueel de vragenlijst in. -De kleuterleerkrachten en onderzoeker vullen individueel de vragenlijst in.	90	Onderzoeker Kinderen Kleuter-leerkrachten	-Vragenlijst voormeting kinderen -Vragenlijst voormeting kleuterleerkrachten
	Vrijdagmiddag 10-11-2017	Bakken vullen: -De bakken worden op de onderzoeksschool gevuld	60	Onderzoeker	Zie materiaallijst (bijlage 3)

		met materiaal.			
46	Maandagochtend 13-11-2017	Introductie bakken: -De bakken en inhoud worden tijdens een kringgesprek toegelicht. Tevens worden afspraken gemaakt over het gebruik van de spullen en het opruimen ervan.	20	Onderzoeker	-Bakken gevuld met materiaal
		Beeldmateriaal voormeting: -Er wordt beeldmateriaal gemaakt ter ondersteuning van de voormeting.	-	Onderzoeker	-Camera
	Maandagmiddag 13-11-2017	Inzet bak 2 en 4: Bak 2 en 4 worden buiten ingezet.	45	Onderzoeker	-Zie materiaallijst
	Dinsdagochtend 14-11-2017	Inzet bak 5 en 6: Bak 5 en 6 worden buiten ingezet.	45	Onderzoeker	-Zie materiaallijst
	Dinsdagmiddag 14-11-2017	Bouwvergadering: -De bakken worden nader toegelicht aan de kleuterleerkrachten. -Er wordt een schrift geïntroduceerd waarin de bevindingen kunnen worden opgeschreven. -De eerste dagen van het onderzoek worden besproken. Zo nodig wordt het e.e.a. bijgesteld.	20	Onderzoeker Kleuter-leerkrachten Intern begeleider	-Schrift van buitenspel -Bakken met materiaal
	Donderdagochtend 16-11-2017	Inzet bak 1 en 3: Bak 1 en 3 worden buiten ingezet.	45	Mentor	-Zie materiaallijst
47	Maandagochtend 20-11-2017	Inzet bak 4 en 6: Bak 4 en 6 worden buiten ingezet.	45	Onderzoeker	-Zie materiaallijst
		Beeldmateriaal: -Er wordt beeldmateriaal gemaakt van het gebruik van bak 4 en 6 door de kinderen.	-	Onderzoeker	-Camera
	Dinsdagochtend 21-11-2017	Inzet bak 1 en 2: Bak 1 en 2 worden buiten ingezet.	45	Onderzoeker	-Zie materiaallijst
	Dinsdagmiddag 21-11-2017	Evaluatiegesprek: De tweede week van het onderzoek wordt besproken. Zo nodig wordt het e.e.a. bijgesteld.	10	Onderzoeker Mentor	-Schrift van buitenspel
	Donderdagochtend 23-11-2017	Inzet bak 3 en 5: Bak 3 en 5 worden buiten ingezet.	45	Mentor	-Zie materiaallijst
48	Maandagochtend 27-11-2017	Inzet bak 3 en 6: Bak 3 en 6 worden buiten ingezet.	45	Onderzoeker	-Zie materiaallijst
	Dinsdagochtend 28-11-2017	Inzet bak 2 en 5: Bak 2 en 5 worden buiten ingezet.	45	Onderzoeker	-Zie materiaallijst
		Beeldmateriaal: -Er wordt beeldmateriaal gemaakt van het gebruik van bak 2 en 5 door de kinderen.	-	Onderzoeker	-Camera
	Dinsdagmiddag 28-11-2017	Evaluatiegesprek: De derde week van het onderzoek wordt besproken. Zo nodig wordt het e.e.a. bijgesteld.	10	Onderzoeker Mentor	-Schrift van buitenspel
	Donderdagochtend 30-11-2017	Inzet bak 1 en 4: Bak 1 en 4 worden buiten ingezet.	45	Mentor	-Zie materiaallijst
49	Maandagochtend 04-12-2017	Inzet bak 1 en 5: Bak 1 en 5 worden buiten ingezet.	45	Onderzoeker	-Zie materiaallijst

	Dinsdagochtend 05-12-2017	Inzet bak 2 en 3: Bak 2 en 3 worden buiten ingezet.	45	Onderzoeker	-Zie materiaallijst
		Beeldmateriaal: -Er wordt beeldmateriaal gemaakt van het gebruik van bak 2 en 3 door de kinderen.	-	Onderzoeker	-Camera
	Dinsdagmiddag 05-12-2017	Evaluatiegesprek: De vierde week van het onderzoek wordt besproken. Zo nodig wordt het e.e.a. bijgesteld.	10	Onderzoeker Mentor	-Schrift van buitenspel
	Donderdagochtend 07-12-2017	Inzet bak 4 en 6: Bak 4 en 6 worden buiten ingezet.	45	Mentor	-Zie materiaallijst
50	Maandagochtend 11-12-2017	Inzet bak 2 en 6: Bak 2 en 6 worden buiten ingezet.	45	Onderzoeker	-Zie materiaallijst
	Dinsdagochtend 12-12-2017	Inzet bak 4 en 5: Bak 4 en 5 worden buiten ingezet.	45	Onderzoeker	-Zie materiaallijst
	Dinsdagmiddag 12-12-2017	Evaluatiegesprek: De vijfde week van het onderzoek wordt besproken. Zo nodig wordt het e.e.a. bijgesteld.	10	Onderzoeker Mentor	-Schrift van buitenspel
	Donderdagochtend 14-12-2017	Inzet bak 1 en 3: Bak 1 en 3 worden buiten ingezet:	45	Mentor	-Zie materiaallijst
		Beeldmateriaal: -Er wordt beeldmateriaal gemaakt van het gebruik van bak 1 en 3 door de kinderen.	-	Mentor	-Camera
	Donderdagmiddag 14-12-2017	Nameting: -De onderzoeker vult met elk kind individueel de vragenlijst in. -De kleuterleerkrachten en onderzoeker vullen individueel de vragenlijst in.	90	Onderzoeker Kinderen Kleuter-leerkrachten	-Vragenlijst voormeting kinderen -Vragenlijst voormeting kleuterleerkrachten

3.3 De onderzoeksopzet:

Om te meten in welke mate de kinderen van groep 1/2 op KBS de Westhoek betekenisvol buitenspel ervaren en welke invloed de interventie hierop heeft, wordt een voormeting en een nameting gedaan. Op deze manier kan een eventuele vooruitgang in het betekenisvol buitenspel worden gemeten en vastgelegd. Om aan te kunnen tonen dat een onderzoek wel of geen effect heeft, moeten de gestelde onderzoeksdoelen te meten zijn (Stokking, 2016). Om tot een antwoord op de onderzoeksvraag te komen, moeten er data verzameld worden door gebruik te maken van meetinstrumenten (Van der Donk & Van Lanen, 2014).

3.3.1 De voormeting:

De voormeting wordt de week voorgaand aan de eerste uitvoeringsweek gedaan. De nameting wordt aan het eind van de laatste uitvoeringsweek gedaan.

De voormeting zal bestaan uit twee vragenlijsten en daarbij behorend beeldmateriaal. De vragenlijsten zullen bestaan uit stellingen waarbij één antwoord gekozen kan worden, de zogenaamde enkele keuzevragen (Van der Donk & Van Lanen, 2014). De eerste vragenlijst wordt bij de *experimentele groep* middels een 1-op-1 gesprek afgenomen, waarbij de onderzoeker de vragenlijst met elk kind stapsgewijs door zal nemen (zie bijlage 4). Hier wordt voor gekozen, omdat de kinderen zelf nog niet in staat zijn om de stellingen te lezen en juist te interpreteren. Daarnaast zorgt het voeren van gesprekken met kinderen voor actieve betrokkenheid (Leraar24, 2012). Ook Van der Donk en Van Lanen (2014) geven aan dat je jonge kinderen het best kunt bevragen door de vragen voor te lezen. De vragenlijst is, bij gebrek aan bestaande vragenlijsten, door de onderzoeker zelf ontworpen. Bij dit ontwerp is rekening gehouden met de “Tips bij het ontwikkelen van een meetinstrument voor survey en experimenteel onderzoek” afkomstig uit de “Methodegids voor onderzoek bij kinderen en jonge

kinderen" (AdLit IWT/SBO rapport, 2016, p. 11-12). Bij deze vragenlijst is gekozen om te werken met een 5-punts Likertschaal. Bij een Likertschaal wordt een stelling geformuleerd die op schaalwaarde beoordeeld wordt (Poortinga, z.d). Bij jonge kinderen kan gebruik worden gemaakt van de 5-punts Likertschaal, mits de antwoordmogelijkheden gevisualiseerd worden (AdLit IWT/SBO rapport, 2016). Om de keuzemogelijkheden visueel te maken voor de kinderen, is gekozen om bij de vragenlijst te werken met smileys. Er is bewust voor gekozen om niet met een 3-punts Likertschaal te werken, omdat het aantal keuzemogelijkheden volgens de onderzoeker dan te beperkt is en een eventuele groei minder goed gemeten kan worden. Verder is bewust gekozen om niet met meer dan vijf keuzemogelijkheden te werken, omdat er voor jonge kinderen dan weinig verschil tussen de diverse keuzemogelijkheden zit.

De tweede vragenlijst wordt afgenomen onder de vier kleuterleerkrachten van KBS de Westhoek (zie bijlage 5). Ook deze vragenlijst bestaat uit een aantal stellingen, waarbij geantwoord kan worden op een puntschaal van 1 tot 10. Ook deze vragenlijst heeft de onderzoeker, bij gebrek aan bestaande vragenlijsten, zelf ontworpen. Hierbij is gebruik gemaakt van de tips uit "Een vragenlijst opstellen" (Van der Donk & Van Lanen, 2014 p. 208-209). Bij de opbouw van de vragenlijsten is ervoor gekozen om eerst algemene vragen te stellen, waarna overgegaan wordt op vragen die dieper ingaan op het te meten onderwerp. Daarnaast is bij beide vragenlijsten gekozen om op een gestructureerde manier te bevragen, waardoor de data gemakkelijk geanalyseerd kunnen worden (Van der Donk & Van Lanen, 2014). De inhoud van de gestelde vragen is gebaseerd op de verkregen theorie uit het literatuuronderzoek. Om het betekenisvol buitenspel te kunnen meten worden de diverse kernwoorden die onder betekenisvol buitenspel vallen, bevraagd. Zo valt onder betekenisvol buitenspel, zoals in de gestelde definitie beschreven staat, het kunnen inzetten van de creativiteit middels materiaal (Janssen-Vos, 2008; De Groot, 2001; Tovey, 2011), het aansluiten bij de leef-/ belevingswereld (SLO, 2015), het inzetten van de fantasie (Kerpel, 2014a; De Nooij, 2012) en het creëren van een rijke leeromgeving (Kerpel, 2014b).
De kleuterleerkrachten vullen de vragenlijsten zelfstandig in. Dezelfde vragenlijst wordt ingevuld door de onderzoeker om de betrouwbaarheid te verhogen. Bij de vragenlijst is gekozen voor een 10-puntsschaal, omdat op deze manier in een cijfer van 1 tot 10 uitgedrukt kan worden in hoeverre de leerkrachten en onderzoeker het wel of niet eens zijn met een bepaalde stelling. Daarnaast kan bij een 10-puntsschaal een eventuele groei goed gemeten worden.
Ten slotte zal bij de voor- en nameting gebruik gemaakt worden van beeldmateriaal. Voorgaand aan het inzetten van de interventie worden foto's gemaakt van het huidige buitenspel. Op deze manier kan duidelijk in beeld gebracht worden hoe het buitenspel voorgaand aan de interventie eruit ziet. Aangezien de hierboven beschreven vragenlijsten door de onderzoeker zelf zijn ontworpen, bestaat de mogelijkheid dat er niet geheel gemeten wordt wat de onderzoeker wil meten. Door gebruik te maken van beeldmateriaal hoopt de onderzoeker dat de validiteit en betrouwbaarheid verhoogd wordt.
Aan de hand van bovenstaande zal sprake zijn van methodische triangulatie (Van der Donk & Van Lanen, 2014).

3.3.2 De nameting:
De nameting zal op dezelfde wijze vormgegeven worden als de voormeting. Wanneer blijkt dat de gestelde hypothese juist is, zal uit de resultaten van de metingen voortkomen dat het buitenspel van groep 1/2 rijker is geworden en meer betekenis heeft gekregen. Op deze manier zal meer tegemoet gekomen worden aan de behoeften van de kinderen en zullen de kinderen zich de gehele tijd kunnen vermaken tijdens het buitenspel.

3.3.3 Betrouwbaarheid:
Bij het doen van onderzoek moet ervoor gezorgd worden dat de resultaten betrouwbaar zijn. Volgens Carey (2009) zou het bij onderzoeken in de sociale context lastig zijn om voor volledige betrouwbaarheid te zorgen, aangezien met mensen gewerkt wordt. Binnen dit onderzoek wordt geprobeerd om de mate van betrouwbaarheid zo hoog mogelijk te houden door gebruik te maken van dezelfde vragenlijsten bij de voor- en nameting en door zowel bij de voormeting als bij de nameting foto's te maken van het buitenspel. Daarnaast zou triangulatie volgens Baarda, De Goede en Teunissen (2001) zorgen voor een hogere mate van betrouwbaarheid (en validiteit). Binnen dit onderzoek wordt brontriangulatie toegepast door zowel de

kinderen, de kleuterleerkrachten als de onderzoeker te ondervragen. Ook wordt methodische triangulatie toegepast door gebruik te maken van twee verschillende vragenlijsten en door beeldmateriaal in te zetten. Op deze manier wordt geprobeerd om de mate van betrouwbaarheid zo hoog mogelijk te houden.
Ondanks dat geprobeerd wordt om de mate van betrouwbaarheid binnen dit onderzoek zo hoog mogelijk te houden, moet toch de kanttekening geplaatst worden dat de mogelijkheid aanwezig is dat de resultaten van de kinderen niet geheel betrouwbaar zijn. Naar verwachting zullen de kinderen moeite hebben om te verwoorden wat zij vinden en om de vragen juist te interpreteren. Daarnaast is het afnemen van de vragenlijst een momentopname. Wanneer de vragenlijst op een andere dag of tijdstip afgenomen zou worden, zouden de antwoorden kunnen verschillen. Ook als die dag bij het buitenspelen iets is voorgevallen, bestaat de mogelijkheid dat de vragen anders beantwoord worden dan wanneer er fijn buiten gespeeld is. Ten slotte worden de vragenlijsten middels een 1-op-1 gesprek afgenomen. De onderzoeker zou hierbij (onbewust) ook een beïnvloedende factor kunnen zijn. Ondanks bovenstaande kiest de onderzoeker ervoor om de kinderen mee te nemen in het onderzoek en hun resultaten te verwerken, aangezien het onderzoek om hen draait.

3.3.4 Validiteit:
Naast de betrouwbaarheid is het ook belangrijk dat een onderzoek valide is. Dit is het geval wanneer binnen een onderzoek daadwerkelijk gemeten wordt wat je wilt meten (Van der Donk & Van Lanen, 2014). Volgens Anderson en Herr (1999) zijn er diverse soorten validiteit. Binnen dit onderzoek wordt geprobeerd om de mate van validiteit zo hoog mogelijk te houden door aandacht te schenken aan de volgende soorten validiteit: democratische, dialogische en resultaatvaliditeit. Er zal gewerkt worden aan democratische validiteit door gesprekken te voeren met de kleuterleerkrachten en hen op de hoogte te houden van het onderzoek. Ook wordt gesproken met de kinderen over het buitenspel en de invulling hiervan. Zo blijven deze partijen op de hoogte van het onderzoek, aangezien zij belang hebben bij een vooruitgang van het huidige buitenspel. Verder wordt gewerkt aan dialogische validiteit door tijdens de uitvoering momenten in te bouwen waarop uitgewisseld wordt hoe de uitvoering verloopt en wat er gezien wordt. Ten slotte wordt gewerkt aan resultaatvaliditeit door aan het eind van het onderzoek aan de hand van de voor- en nameting te kijken of er vooruitgang is geboekt en dus het betekenisvol buitenspel is bevorderd. De stellingen uit de vragenlijsten zijn hierbij zo opgesteld dat volgens de onderzoeker gemeten kan worden of het betekenisvol buitenspel bevorderd is, door belangrijke aspecten uit de definitie van het betekenisvol buitenspel te ondervragen. Aangezien dit bij de kinderen lastiger te bevragen is dan bij de kleuterleerkrachten, worden deze resultaten ondersteund aan de hand van foto's.

3.3.5 Analyse van de data:
Uit de uitslagen van de voormeting en nameting zullen diverse data verkregen worden. Hieronder wordt kort toegelicht welke data verkregen worden bij de vragenlijsten en hoe deze data vormgegeven gaan worden:

- Data verkregen uit de vragenlijsten van de kinderen:

Uit de vragenlijsten die afgenomen worden bij de kinderen zullen aantallen komen. Per stelling wordt gekeken hoe vaak bepaalde smileys gekozen worden. De aantallen die hieruit voortkomen, worden in percentages weergegeven in een tabel. In de tabel is per stelling te zien hoe vaak de smileys door de kinderen zijn gekozen bij de voor- en nameting. Verder kan in de tabel worden afgelezen wat het verschil is in de voor- en nameting, uitgedrukt in percentages. Daarnaast worden de verschillen tussen de voor- en nameting in percentages inzichtelijk gemaakt door middel van een staafdiagram.

- Data verkregen uit de vragenlijsten van de kleuterleerkrachten en de onderzoeker:

Ook uit de vragenlijsten die afgenomen worden bij de leerkrachten en onderzoeker zullen cijfers komen. Per stelling wordt het gemiddelde cijfer van de leerkrachten uitgerekend en aan de hand van een lijndiagram weergegeven, voor zowel de voormeting als de nameting. Daarnaast wordt per stelling het cijfer dat de onderzoeker gegeven heeft, weergegeven in de lijndiagram bij zowel de voormeting als de nameting.
De uitslagen van de voor- en nameting zullen naast elkaar weergegeven worden en hier zullen diverse

conclusies uit getrokken kunnen worden over de verandering van het betekenisvol buitenspel in de *experimentele groep*.

Ten slotte zal beeldmateriaal verkregen worden van de situatie voor- en nadat de interventie is ingezet. Dit beeldmateriaal is ter ondersteuning en verduidelijking van de hierboven beschreven verkregen data. Het wordt gebruikt als aanvulling op de voor- en nametingen en om de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek te verhogen.

Hoofdstuk 4: Resultaten van het onderzoek:

4.1 Uitvoering:

Nadat bij het onderzoeksontwerp is vastgelegd op welke wijze de uitvoering van de interventie vormgegeven zou worden en hoe een eventuele vooruitgang binnen het betekenisvol buitenspel gemeten zou worden, heeft de onderzoeker de interventie vijf weken lang ingezet bij het buitenspel van groep 1/2 op KBS de Westhoek.

4.1.1 Aanpassingen van de planning tijdens de uitvoering:

Bij de uitvoering van de interventie in de praktijk is gebleken dat niet alles kon gaan zoals vooraf in de planning vermeld stond. Hierdoor zijn tijdens de uitvoering een aantal aanpassingen gedaan door de onderzoeker. Zo is het buitenspel wegens diverse omstandigheden (die in paragraaf 4.3 verder worden toegelicht) meerdere keren niet doorgegaan. Om er toch voor te zorgen dat de interventie voldoende uitgevoerd kon worden, is in de derde uitvoeringsweek besloten om de bakken zowel in de ochtend als in de middag in te zetten. Daarnaast is ervoor gekozen om telkens niet twee, maar drie bakken in te zetten. Zo werd geprobeerd om op één uitvoeringsdag alle bakken aan bod te laten komen. Het was telkens afhankelijk van het weer of alle bakken ook echt aan bod konden komen. Zo kon de bak met karton en met kleding bij slechter weer niet naar buiten toe. Uiteindelijk zijn na bovenstaande aanpassingen, naar de mening van de onderzoeker, alle bakken toch nog voldoende aan bod gekomen.

4.1.2 Verloop van de uitvoering in de praktijk:

Ondanks de noodgedwongen aanpassingen die hierboven beschreven staan, is de uitvoering naar de mening van de onderzoeker goed verlopen. In de eerste uitvoeringsweek hebben de leerkrachten uitleg gekregen over de inzet van de bakken (bijlage 6) en zijn de bakken in alle kleutergroepen geïntroduceerd. Hierbij is ingegaan op de inhoud van de bakken en de manier waarop de materialen opgeruimd moesten worden. Hierbij is bewust niet besproken wat de kinderen met de materialen moesten doen, dit is geheel open gelaten. Buiten zijn de bakken gelijk ingezet en deze werden door de kinderen enthousiast ontvangen. Zo werden met de potten en pannen taarten gebakken en werd een bakwedstrijd georganiseerd. Met de lakens en kleding werd een kledingwinkel nagespeeld en ook met de dozen en flessen werd een winkel gemaakt. De wc-rollen werden gebruikt als verrekijkers en zwaarden voor de piraten. Dozen en stukken karton werden gebruikt als post die bezorgd moest worden.

In de tweede week heeft het geregend, waardoor het buitenspel niet altijd door kon gaan. Op de momenten dat het buitenspel wel door kon gaan, hebben de kinderen met de potten en pannen soep gemaakt. Met de overige materialen begonnen de kinderen vooral met het verzamelen. Volgens Van der Meij (2005) vinden jonge kinderen het in hun spel leuk om spullen te verzamelen. Ze spelen op deze manier de volwassen wereld na. In de derde uitvoeringsweek kon het buitenspel vanwege de regen en pietengym wederom niet elke dag doorgaan. Wanneer het wel doorging, werden met de lakens hutten gebouwd en werden koekjes uitgedeeld uit de blikken. Wederom werd met de potten en pannen gespeeld. In deze week zijn de kinderen ook begonnen met het combineren van materialen. Zo werden de natuurlijke materialen in de pannen gedaan en ook het blik en de plastic bakjes werden betrokken in het spel. Verder werden de fietsen en karren gecombineerd met het spel met kosteloos materiaal. Volgens Tovey (2011) zijn kinderen buiten in de gelegenheid om combinaties te maken tussen materiaal. De buitenomgeving moet dan ook voorzien zijn van los materiaal om dit mogelijk te maken. In de derde week is tevens besloten om de bakken zowel in de ochtend als in de middag in te zetten en om niet twee, maar drie bakken per buitenspeeltijd in te zetten. Ook in de vierde uitvoeringsweek is vanwege de regen niet elke dag buiten gespeeld. Wanneer er buiten gespeeld werd, werden materialen wederom gecombineerd. Zo werden ook de kartonnen dozen en wc-rollen bij het bakken met de potten en pannen ingezet. In de vijfde uitvoeringsweek heeft het erg gesneeuwd, waardoor veel materialen niet naar buiten konden. De potten en pannen konden wel naar buiten en de sneeuw werd dan ook in de potten en pannen gedaan. Verder was er deze week op dinsdag de stakingsdag, waardoor de kinderen niet op school waren.

4.2 Resultaten:

Om aan te tonen of de van te voren gestelde hypothese wel of niet juist is, is een voor- en nameting gedaan bij de kinderen en kleuterleerkrachten. Ook zijn voorgaand en na afloop van het inzetten van de interventie foto's gemaakt. De resultaten van de voor- en nametingen zijn verwerkt en worden hieronder nader toegelicht.

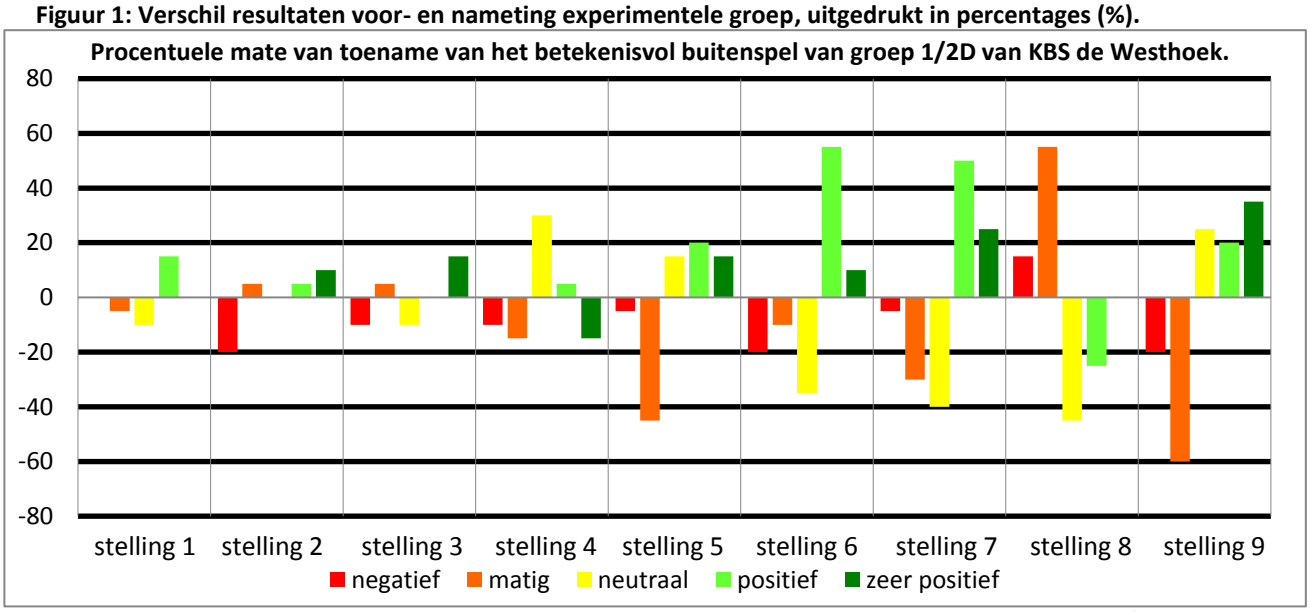
De voor- en nameting is afgenomen bij de *experimentele groep*, bestaande uit 20 kinderen van groep 1/2D van KBS de Westhoek. Zij hebben allemaal middels een 1-op-1 gesprek aan de hand van smileys bij zowel de voor- als de nameting de onderstaande stellingen beantwoord. In onderstaande tabel worden de verkregen resultaten per stelling weergegeven. Per stelling is te zien hoeveel procent van de kinderen een bepaalde smiley heeft gekozen, bij zowel de voormeting (V) als de nameting (N). Ook is hierbij de procentuele stijging, daling of gelijke score weergegeven.

Tabel 1: Resultaten voor- en nameting en verschil experimentele groep, uitgedrukt in percentages (%).

Stellingen:	**V**	**N**	*ver-schil*	**V**	**N**	*ver-schil*	**V**	**N**	*ver-schil*	**V**	**N**	*ver-schil*	**V**	**N**	*ver-schil*
1. Ik speel graag buiten.	0	0	**0**	5	0	**-5**	15	5	**-10**	20	35	**+15**	60	60	**0**
2. Ik speel liever buiten dan binnen.	25	5	**-20**	0	5	**+5**	70	70	**0**	0	5	**+5**	5	15	**+10**
3. Ik wil graag vaker buitenspelen.	10	0	**-10**	5	10	**+5**	50	40	**-10**	10	10	**0**	25	40	**+15**
4. Ik wil graag langer buitenspelen.	15	5	**-10**	15	0	**-15**	15	40	**+30**	15	20	**+5**	40	35	**-15**
5. Bij het buitenspelen is er genoeg materiaal waar ik uit kan kiezen.	5	0	**-5**	50	5	**-45**	20	35	**+15**	20	40	**+20**	5	20	**+15**
6. Ik kan genoeg materiaal gebruiken bij het buitenspelen.	20	0	**-20**	10	0	**-10**	50	15	**-35**	20	75	**+55**	0	10	**+10**
7. Ik kan buiten altijd spelen met materiaal dat ik leuk vind.	5	0	**-5**	35	5	**-30**	50	10	**-40**	10	60	**+50**	0	25	**+25**
8. Ik speel altijd met hetzelfde materiaal als ik buiten ben.	15	30	**+15**	10	65	**+55**	45	0	**-45**	25	0	**-25**	5	5	**0**
9. Bij het buitenspelen kan ik met het materiaal zelf een spel bedenken.	25	5	**-20**	60	0	**-60**	5	30	**+25**	5	25	**+20**	5	40	**+35**

Aangezien bovenstaande tabel, naar de mening van de onderzoeker, niet meteen zorgt voor een duidelijk beeld is ervoor gekozen om de gegevens in de volgende figuur weer te geven. Voor een overzichtelijk beeld wordt bij het staafdiagram per stelling enkel het verschil (toename, afname of gelijke score) tussen de voor- en nameting weergegeven.

Figuur 1: Verschil resultaten voor- en nameting experimentele groep, uitgedrukt in percentages (%).

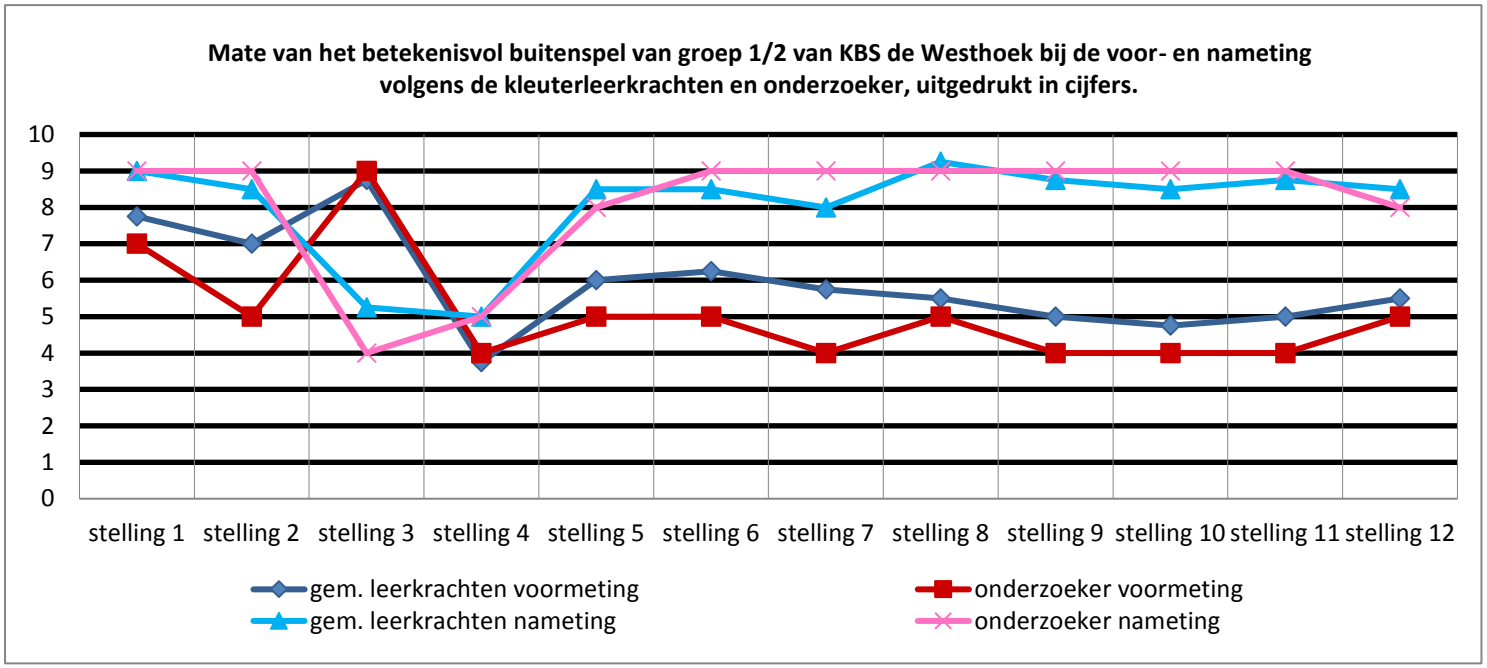
Bovenstaande grafiek laat zien in welke mate het betekenisvol buitenspel van groep 1/2D op KBS De Westhoek is toegenomen. De resultaten zijn hierbij uitgedrukt in percentages om zo de procentuele toe-/ afname weer te geven. Per stelling zijn vijf soorten balkjes mogelijk. Elk balkje heeft hierbij een andere betekenis. Zo staat de rode balk voor 'negatief' (de rode smiley). Wanneer deze gedaald is, betekent dit dat bij deze stelling het aantal keer dat het negatieve antwoord gekozen werd, is afgenomen. De donkergroene balk (donkergroene smiley) staat voor 'zeer positief'. Wanneer deze is toegenomen, houdt dit in dat bij de betreffende stelling het aantal keer dat het zeer positieve antwoord gekozen is, is toegenomen. Zo is bij de meeste stellingen te zien dat het aantal keer dat negatief en matig (rood en oranje) gekozen zijn, is afgenomen. Het aantal keer dat positief en zeer positief (lichtgroen en donkergroen) gekozen zijn, is bij de meeste stellingen juist toegenomen. Dat bij de meeste stellingen de negatieve antwoorden zijn afgenomen en de positieve antwoorden zijn toegenomen, hoeft niet per definitie te betekenen dat de mate van betekenisvol buitenspel is toegenomen. Zo is bij de eerste stelling 'Ik speel graag buiten' en bij de derde stelling 'Ik wil graag vaker buitenspelen' een toename van het aantal (zeer) positieve antwoorden te zien. Dit houdt in dat het plezier in buitenspel is toegenomen en dat de kinderen graag vaker naar buiten gaan. Dit zou kunnen komen door de inzet van het kosteloze materiaal, maar er kunnen ook andere zaken op van invloed zijn geweest.
Het aantal keer dat 'neutraal' (geel) gekozen is, verschilt per stelling. Bij sommige stellingen is dit aantal toegenomen en bij andere stellingen is het juist afgenomen. Wanneer dit aantal is afgenomen en de positieve en zeer positieve antwoorden zijn toegenomen, houdt dit in dat een stijging heeft plaatsgevonden van de keus van 'neutraal' naar 'positief' of zelfs 'zeer positief'. Echter, wanneer 'neutraal' is toegenomen, hoeft dit niet per definitie negatief te zijn. Zo is bij stelling 5 het aantal 'neutraal' toegenomen en het aantal 'matig' sterk afgenomen. Dit zou inhouden dat veel kinderen van 'matig' naar 'neutraal' gegaan zijn, wat ook een vooruitgang laat zien.
Zoals eerder al beschreven is, was het voor de onderzoeker moeilijk om de kinderen van groep 1/2 de juiste vragen te stellen, die daadwerkelijk het betekenisvol buitenspel aan konden duiden. Hierdoor hebben de uitkomsten van de stellingen niet allemaal dezelfde waarde. De stellingen die dicht in de buurt komen bij het meten van betekenisvol buitenspel worden nu nader toegelicht.
Bij stelling 6 'Ik kan genoeg materiaal gebruiken bij het buitenspelen' en stelling 7 'Ik kan buiten altijd spelen met materiaal dat ik leuk vind' is een duidelijke stijging van de positieve antwoorden en daling van de negatieve antwoorden te zien. Vóór de inzet van de interventie was er klaarblijkelijk onvoldoende materiaal om mee te spelen en kon niet altijd gespeeld worden met datgene wat de kinderen leuk vonden. Na de inzet van het kosteloze materiaal kunnen de kinderen vaker spelen met dat wat ze leuk vinden en is er meer materiaal voor handen. Ook dit hoeft niet per definitie aan te duiden dat de mate van betekenisvol buitenspel is toegenomen, maar het laat wel zien dat het plezier in het buitenspel is toegenomen, wat zou kunnen komen door het kosteloze materiaal. Wat wel daadwerkelijk de stijging van betekenisvol buitenspel laat zien, is stelling 9 'Bij het buitenspelen kan ik met het materiaal zelf een spel bedenken.' Ook bij deze vraag is een duidelijke stijging te zien, wat inhoudt dat de kinderen het voorgaand aan de inzet van het kosteloze materiaal moeilijk vonden om zelf een spel te bedenken met het materiaal. Na de inzet van het kosteloze materiaal gaat dit hen gemakkelijker af. Ze kunnen dus makkelijker hun fantasie en creativiteit kwijt in het spel, wat het betekenisvol buitenspel aanduid.

Opvallende resultaten:
Bij de resultaten zijn ook een aantal opvallende resultaten op te merken, die de onderzoeker graag nader toelicht. Zo is bij stelling 4 'Ik wil graag langer buitenspelen' een afname van de 'negatieve' en 'matige' antwoorden te zien, maar ook een afname van de 'zeer positieve' antwoorden. De 'neutrale' antwoorden zijn daarentegen sterk toegenomen. Dit houdt in dat het merendeel van de groep niet langer wil buitenspelen, wat in eerste instantie wel zo was. Een verklaring hiervoor heeft de onderzoeker niet.
Een ander opvallend resultaat is te zien bij stelling 8 'Ik speel altijd met hetzelfde materiaal als ik buiten ben'. Bij deze stelling is sprake van een omgekeerde vraagstelling. Bij de voormeting gaven de kinderen aan vrijwel altijd met hetzelfde materiaal te spelen. Bij de nameting wordt echter door het merendeel aangegeven dat er vaak met iets anders gespeeld wordt. Het feit dat na inzet van het kosteloze materiaal vaker ander spel

vertoond wordt, laat zien dat de mogelijkheid om divers spel te vertonen er voor het inzetten van het kosteloze materiaal nog niet was.

Omdat de resultaten die voortkomen uit de metingen van de *experimentele groep* niet geheel betrouwbaar zijn, is ook een voor- en nameting afgenomen bij de kleuterleerkrachten en de onderzoeker. Deze resultaten worden hieronder verder uitgewerkt.

Figuur 2: Resultaten voor- en nameting kleuterleerkrachten en onderzoeker, uitgedrukt in cijfers.

Bovenstaande grafiek laat zien in welke mate het betekenisvol buitenspel van groep 1/2 op KBS De Westhoek is toegenomen, volgens de kleuterleerkrachten en onderzoeker. De resultaten zijn hierbij uitgedrukt in cijfers van 1 tot 10, aangezien de stellingen op een 10-puntsschaal beoordeeld zijn. Bij het weergeven van de resultaten is bewust gekozen om een onderscheid te maken tussen de leerkrachten en de onderzoeker, om te laten zien dat de onderzoeker geen beïnvloedende factor was voor de leerkrachten. Per stelling is te zien hoe de stelling bij de voormeting en de nameting door de kleuterleerkrachten en onderzoeker beoordeeld is. Zoals bij de resultaten van de kinderen al vermeld was, hebben ook de stellingen bij de leerkrachten niet allemaal dezelfde waarde. Sommige stellingen duiden duidelijker de mate van betekenisvol buitenspel aan dan andere. Zo laat de grafiek bij stellingen als ‘De kinderen spelen met plezier buiten’ (stelling 1), ‘De kinderen kunnen zich de gehele buitenspeeltijd vermaken’ (stelling 2) en ‘Ik ben tevreden over de invulling van ons buitenspel’ (stelling 5) bij zowel de leerkrachten als de onderzoeker een stijging zien tussen de voormeting en de nameting. Deze stijgingen zouden kunnen komen door de inzet van het kosteloze materiaal tussen de voormeting en de nameting, maar hier zouden ook andere zaken op van invloed kunnen zijn. Dit hoeft dus niet per definitie aan te geven dat de mate van betekenisvol buitenspel is toegenomen. Bij de vragenlijsten van de leerkrachten zijn echter een aantal stellingen die wel de toegenomen mate van het betekenisvol buitenspel laten zien. Bij het opstellen van deze vragenlijst is gekeken wat de onderzoeker bij de definitie van het betekenisvol buitenspel in hoofdstuk 1 als kernwoorden heeft gebruikt. Zo hebben de leerkrachten en de onderzoeker bij de voor- en nameting beoordeeld in welke mate het buitenspel aansluit bij de leef/ belevingswereld (stelling 6), in welke mate de kinderen zelf een functie aan het materiaal kunnen geven voor spelverrijking (stelling 8), in welke mate de kinderen middels het materiaal hun creativiteit in kunnen zetten (stelling 9), in welke mate het materiaal de creativiteit (stelling 10) en de fantasie (stelling 11) van de kinderen prikkelt en in welke mate de leerkrachten en onderzoeker het buitenspel als betekenisvol ervaren voor de kinderen (stelling 7). Bij alle bovenstaand beschreven stellingen is bij zowel de leerkrachten als de onderzoeker een stijging te zien tussen de resultaten van de voor- en nameting. Aan de hand van bovenstaande resultaten, gecombineerd met de

resultaten van de kinderen zou de onderzoeker kunnen concluderen dat een stijging in de mate van het betekenisvol buitenspel van groep 1/2 op KBS de Westhoek heeft plaatsgevonden.

Opvallende resultaten:
Bij de resultaten van de leerkrachten en onderzoeker zijn ook een aantal opvallende resultaten die de onderzoeker graag nader wil toelichten. Zo is bij de derde stelling 'De kinderen spelen vaak hetzelfde spel' te zien dat een flinke daling heeft plaatsgevonden ten opzichte van de voormeting. Bij deze stelling is sprake van een omgekeerde vraagstelling. Dit houdt in dat de kinderen vóór de inzet van het kosteloze materiaal volgens de leerkrachten en onderzoeker vaak hetzelfde spel vertoonden. Echter, ná inzet van het kosteloze materiaal wordt (volgens de leerkrachten en onderzoeker) vaker divers spel vertoond.
Een ander opvallend resultaat is te zien bij stelling 4: 'De kinderen laten ook buiten het thematisch spel zien'. Bij de voormeting scoorde deze stelling al laag en er zit een minimaal verschil tussen de resultaten van de voormeting en de nameting. Dit valt te verklaren doordat de onderzoeker bewust heeft gekozen om de inzet van het kosteloze materiaal niet te koppelen aan het thema, omdat de kinderen volgens de onderzoeker hierdoor al te veel gestuurd zouden worden. Aangezien bij de inzet van de interventie niet gefocust is op de koppeling met het thema, is het ook logisch te noemen dat hier vrijwel geen vooruitgang in geboekt is.

Ten slotte is als meting gebruik gemaakt van beeldmateriaal om zo het buitenspel voor en na inzet van het kosteloze materiaal met elkaar te vergelijken (bijlage 7 en 8). Dit heeft gezorgd voor een completer beeld bij de inzet van de interventie. Daarnaast ondersteunt het de resultaten en zorgt het voor een hogere mate van validiteit en betrouwbaarheid.

4.3 Beperkingen:
Uit de metingen die in paragraaf 4.2 beschreven zijn, is af te leiden dat de mate van betekenisvol buitenspel in groep 1/2 van KBS de Westhoek toegenomen is. Binnen dit onderzoek zijn echter ook beperkende factoren aanwezig geweest die nader toegelicht zullen worden.

Het weer:
Vanwege slechte weeromstandigheden is meerdere keren afgeweken van de vooraf gestelde planning. Hierdoor is minder tijd besteed aan het inzetten van de interventie dan de onderzoeker vooraf had ingeschat.

Ontbreken van meetinstrumenten:
Bij gebrek aan bestaande meetinstrumenten was de onderzoeker genoodzaakt om zelf meetinstrumenten samen te stellen. De mogelijkheid bestaat hierdoor dat de metingen bij dit onderzoek niet geheel valide zijn. Bij het samenstellen van de vragenlijsten heeft de onderzoeker gebruik gemaakt van diverse bronnen. Zo is voor de vragenlijst van de kinderen gebruik gemaakt van "De methodegids voor onderzoek bij kinderen en jonge kinderen" (AdLit IWT/SBO rapport, 2016). Bij de vragenlijst van de kleuterleerkrachten en onderzoeker is gebruik gemaakt van Van der Donk en van Lanen (2014). Verder is bij de opstelling van de vragen gebruik gemaakt van Janssen-Vos (2008), De Groot (2001), Tovey (2011), SLO (2015), Kerpel (2014a), Kerpel (2014b) en De Nooij (2012).

Tijdsbestek:
De gekozen interventie is gedurende 5 weken vrijwel dagelijks ingezet. Het is mogelijk dat de resultaten van de metingen anders zouden uitpakken, wanneer de interventie gedurende langere periode zou worden ingezet.

Overmacht:
In de onderzoeksperiode stonden diverse andere activiteiten gepland waardoor het buitenspelen niet kon doorgaan. De interventie kon op die momenten dan ook niet worden ingezet. Zo viel de onderzoeksperiode in de Sinterklaasperiode en was sprake van een stakingsdag.

Grootte onderzoeksgroep:
In dit onderzoek was sprake van een relatief kleine onderzoeksgroep. Om de mate van betrouwbaarheid van het onderzoek te verhogen, zou het onderzoek met een grotere onderzoeksgroep kunnen worden uitgevoerd. Wellicht heeft dit invloed op de resultaten van het onderzoek.

Ontbreken controlegroep:
Binnen dit onderzoek is geen controlegroep ingezet, omdat hiertoe geen mogelijkheid bestond op de onderzoeksschool. Dit maakt het lastig om conclusies te trekken aangezien de resultaten niet kunnen worden vergeleken met een controlegroep. Volgens Van den Berg en Schoemaker (2010) is een onderzoek minder sterk te noemen wanneer geen gebruik wordt gemaakt van een controlegroep, omdat dan niet aangetoond kan worden of de veranderingen daadwerkelijk door de interventie komen. Om tot meer betrouwbare resultaten van dit onderzoek te komen, is het aan te raden om dit onderzoek nogmaals uit te voeren, met een controlegroep.

Subjectiviteit:
De kleuterleerkrachten, de kinderen en de onderzoeker hebben vragenlijsten ingevuld bij de voor- en nameting. Deze vragenlijsten zijn ingevuld naar de meningen van deze personen. De antwoorden die hierbij zijn gegeven, zijn subjectief te noemen aangezien geen goede of foute antwoorden te geven waren. De objectiviteit van het onderzoek kan hierdoor in twijfel worden getrokken. Een aanbeveling is dan ook om bij vervolgonderzoek meerdere personen de vragen te laten beantwoorden om de betrouwbaarheid te verhogen.

Momentopname:
De voor- en nametingen bestonden uit het afnemen van vragenlijsten. Het is mogelijk dat de gegeven antwoorden op een ander tijdstip, anders beantwoord zouden worden. Dit hangt af van verschillende factoren die op dat moment aan de orde zijn.

Invloed onderzoeker bij 1-op-1 gesprekken:
Bij het afnemen van de voor- en nameting bij de kinderen, bestaat de mogelijkheid dat de onderzoeker onbewust invloed heeft uitgeoefend op de verkregen antwoorden. Wanneer mensen bevraagd worden, zullen zij sneller geneigd zijn sociaal wenselijk te antwoorden. Hierdoor zullen antwoorden minder snel betrouwbaar zijn dan wanneer observaties plaatsvinden (WRR, 2003).

Mate van bekwaamheid kinderen:
De onderzoeksgroep bestond uit relatief jonge kinderen (vier tot zes jaar). Dit roept de vraag op of zij bekwaam genoeg waren om de stellingen onderbouwd te kunnen beantwoorden en inschatten.

Mate van bekwaamheid onderzoeker:
De onderzoeker heeft dit onderzoek geleid en uitgevoerd. Aangezien de onderzoeker dit nog niet eerder had gedaan, kan dit de vraag oproepen in hoeverre de onderzoeker bekwaam was om het onderzoek te leiden en tot een goed eind te brengen.

Hoofdstuk 5: Conclusie en discussie:

5.1 Conclusies:

Naar aanleiding van de voorlopige onderzoeksvraag welke factoren het betekenisvol buitenspel beïnvloeden, is door de onderzoeker literatuuronderzoek verricht. Hieruit kwamen diverse factoren naar voren als het gaat om betekenisvol buitenspel. De onderzoeker heeft na het verrichte literatuuronderzoek een keuze gemaakt voor de factor 'materiaal', met als interventie de inzet van kosteloos materiaal bij het buitenspel. Hierbij heeft de onderzoeker gewerkt aan de definitieve onderzoeksvraag: Op welke wijze zorgt het inzetten van kosteloos materiaal ervoor dat het buitenspel van groep 1/2 op KBS de Westhoek meer betekenis krijgt?

De verwachting die de onderzoeker in de hypothese heeft uitgesproken, was dat de *experimentele groep* meer betekenisvol buitenspel zou vertonen middels het gebruik van kosteloos materiaal en dat zij zich de gehele tijd konden vermaken tijdens het buitenspel. Van deze hypothese hoeft voorlopig nog niet gesteld te worden dat deze onwaar is.
Zo kan worden geconcludeerd dat de mate van betekenisvol buitenspel in groep 1/2 van KBS de Westhoek is toegenomen in de periode dat de onderzoeker de interventie, het inzetten van kosteloos materiaal, heeft ingezet. Dit is gebleken uit de resultaten van de afgenomen metingen onder de onderzoeker en de kleuterleerkrachten van KBS de Westhoek. Uit deze metingen kwam naar voren dat de mate van betekenisvol buitenspel is toegenomen in de onderzoeksperiode tussen de voor- en de nameting. Zo kwam bij de meting van de kleuterleerkrachten en onderzoeker naar voren dat de kinderen bij het spel gemakkelijker aan konden sluiten bij hun leef-/ belevingswereld, makkelijker zelf functies aan het materiaal konden geven voor spelverrijking en hun creativiteit en fantasie beter in konden zetten. Dit zijn allemaal facetten die vallen onder het betekenisvol buitenspel en dus aangeven dat het betekenisvol buitenspel middels het kosteloos materiaal bevorderd is. De inzet van het kosteloze materiaal heeft er dus voor gezorgd dat het buitenspel meer betekenis heeft gekregen, doordat de kinderen hun eigen creativiteit en fantasie in konden zetten. Ze hebben hierbij kunnen aansluiten bij hun leef-/ belevingswereld en op deze manier werd een rijke leeromgeving gecreëerd. De resultaten van de metingen onder de kinderen ondersteunen grotendeels de toename van het betekenisvol buitenspel die ook gezien wordt in de metingen die onder de onderzoeker en kleuterleerkrachten zijn afgenomen. Zo is bij de meting van de kinderen naar voren gekomen dat zij met het materiaal gemakkelijker zelf een spel konden bedenken. Dit houdt in dat zij de eigen creativiteit en fantasie meer in konden zetten, wat onder betekenisvol buitenspel valt.

De onderzoeker is dan ook geneigd aan te nemen dat de gekozen interventie van meerwaarde is geweest voor de toename van het betekenisvol buitenspel. Zonder de inzet van het kosteloze materiaal zou het betekenisvolle buitenspel in de uitvoeringsperiode van vijf weken naar alle waarschijnlijkheid niet in deze mate zijn toegenomen. Toch blijft de mogelijkheid bestaan dat ook andere factoren invloed hebben gehad op de toename van het betekenisvolle buitenspel in de *experimentele groep*.

Voorgaand aan het onderzoek zijn in de hypothese diverse verwachtingen uitgesproken. De verwachting dat de kinderen zich de gehele buitenspeeltijd zouden kunnen vermaken tijdens het inzetten van de interventie, is uitgekomen. Dit is niet expliciet gemeten, maar er was een duidelijk verschil merkbaar aangezien de kinderen tijdens het inzetten van de interventie niet meer kwamen vragen of we al naar binnen gingen, wat voorheen wel gebeurde. Ook de verwachting dat de kinderen meer betekenis aan hun spel zouden kunnen geven (door het inzetten van de eigen creativiteit, fantasie en aansluiting bij de belevingswereld middels het kosteloze materiaal) is, zoals gebleken is uit de metingen, uitgekomen. Hierbij mag echter in twijfel getrokken worden of de resultaten van de metingen valide en betrouwbaar genoeg zijn om dit daadwerkelijk te concluderen. Ten slotte had de onderzoeker vooraf de verwachting dat sturing vanuit de leerkracht niet noodzakelijk zou zijn. Bij de uitvoering van het onderzoek is dan ook gebleken dat de kinderen in eerste instantie zonder sturing van de leerkracht aan de slag konden. De kinderen hebben nu de tijd gehad om het materiaal zelf te ontdekken. Echter wanneer gedurende langere tijd met het kosteloze materiaal gespeeld wordt (langer dan de

uitvoeringsperiode), bestaat de mogelijkheid dat de kinderen vastlopen in het buitenspel en de ontwikkeling (zone van actuele ontwikkeling). De leerkracht zou er dan middels het werken in de zone van naaste ontwikkeling voor moeten zorgen dat de kinderen verder komen in het buitenspel. Hierbij moet de leerkracht een balans vinden tussen het bieden van hulp en het aansporen van zelfstandigheid, ook wel "scaffolding" genoemd (Wyffels, 2006).

5.2 Discussiepunten:

Binnen dit onderzoek zijn er een aantal discussiepunten die nader besproken kunnen worden. Zo is er bij het onderzoeksontwerp naar aanleiding van de verkregen informatie in het literatuuronderzoek voor gekozen om 'kosteloos materiaal' in te zetten als interventie. Wanneer de onderzoeker gekozen had voor de inzet van ander soort materiaal om het betekenisvol buitenspel te bevorderen, had dit waarschijnlijk andere resultaten opgeleverd. Nader onderzoek zou dit moeten uitwijzen.

Bij de uitvoering van het ontwerp waren er diverse beperkingen (zoals beschreven in paragraaf 4.3). Hierdoor verliep het onderzoek anders dan vooraf gepland was. De resultaten die verkregen zijn waren zeer waarschijnlijk anders geweest wanneer deze beperkingen niet opgetreden hadden.

Zoals eerder al beschreven is, valt daarnaast de validiteit en betrouwbaarheid van dit onderzoek ter discussie te stellen. Vanwege het ontbreken van bestaande meetinstrumenten was de onderzoeker genoodzaakt om deze zelf samen te stellen. De onderzoeker heeft dit gedaan aan de hand van de theorie, maar de vraag blijft bestaan of de meetinstrumenten valide genoeg waren om daadwerkelijk de mate van het betekenisvol buitenspel te meten. Verder is het onderzoek uitgevoerd en zijn de metingen gedaan bij een *experimentele groep* waarbij de vraag gesteld mag worden of zij bekwaam genoeg waren om waarheidsgetrouw antwoord te geven op de gestelde vragen. De betrouwbaarheid van het onderzoek kan dus ook in twijfel getrokken worden.

5.3 Aanbevelingen en aanwijzingen:

Naar aanleiding van het onderzoek kunnen een aantal aanbevelingen gedaan worden. Zo is in het onderzoek naar voren gekomen dat de inzet van het kosteloze materiaal heeft gezorgd voor een toename van het betekenisvolle buitenspel in groep 1/2. Voorgaand aan het inzetten van de interventie konden de kinderen zich niet de gehele buitenspeeltijd vermaken en kon niet aangesloten worden bij de behoeften die jonge kinderen hebben. Na de inzet van de interventie was dit wel het geval. Het is de onderzoeksschool dan ook aan te bevelen om de inzet van het kosteloos materiaal voort te zetten. Wanneer de onderzoeksschool hier daadwerkelijk voor kiest, zullen er wel duidelijke afspraken gemaakt moeten worden. Zo moeten afspraken gemaakt worden over de aanvulling van het materiaal wanneer materiaal kapot gaat. Ook moeten afspraken gemaakt worden over de mate waarin de leerkracht een rol gaat spelen bij de inzet van het kosteloze materiaal. Zoals eerder beschreven is, zou het, nu de kinderen eerst de tijd hebben gehad om het materiaal zelf te ontdekken, goed zijn om te werken in de zone van naaste ontwikkeling. Een tip voor de onderzoeksschool om hieraan tegemoet te komen, is het gebruik maken van de Buitenspeelmap van Caminada en Kruitwagen (2013), waarin diverse spelsuggesties staan met het kosteloze materiaal. Ook kan gekeken worden in welke mate het kosteloze materiaal ingezet zou kunnen worden bij de hogere groepen. Wanneer dit het geval zou zijn, zouden er wel meerdere bakken met kosteloos materiaal moeten komen. Dit vergt tijd van de leerkrachten, maar is zeker te realiseren.

Uit het literatuuronderzoek is gebleken dat naast de inzet van het kosteloze materiaal ook de inzet van natuurlijk materiaal zou leiden tot betekenisvol buitenspel. Vanwege het korte tijdsbestek was het voor de onderzoeker niet mogelijk om een natuurlijke omgeving te creëren bij het buitenspel. Een andere aanbeveling voor de onderzoeksschool om tot betekenisvol buitenspel te komen, is dan ook om te bekijken welke mogelijkheden er zouden zijn om een meer natuurlijke omgeving te creëren.

Ten slotte zou de onderzoeker aanbevelen om, nu de kinderen bekend zijn met het kosteloze materiaal, de koppeling met het thema dat in de klas speelt te leggen, om zo het betekenisvol spel van binnen mee naar buiten te nemen en het betekenisvol buitenspel te bevorderen. Wanneer met thema's gewerkt wordt, vindt op een betekenisvolle manier integratie tussen diverse vakken plaats (Boomsma & Bosch, 2009). Daarnaast zal het werken met thema's kinderen aanspreken en zullen zij geïnteresseerd zijn (De Vroey & Mortier, 2002).

De uitvoering van dit onderzoek heeft bij de onderzoeker diverse vragen opgeroepen. Zo is het de vraag of dezelfde resultaten verkregen zouden worden wanneer het onderzoek gedurende langere periode uitgevoerd zou worden, waarbij gebruik gemaakt zou worden van een controlegroep en waarbij de meetinstrumenten nog meer valide en betrouwbaar zouden zijn. Verder onderzoek zou dit moeten uitwijzen. Daarnaast roept het de vraag op of naast de inzet van het kosteloze materiaal ook de inzet van natuurlijk materiaal of de inzet van het thema zou leiden tot meer betekenisvol buitenspel. Dit zou uit vervolgonderzoek moeten blijken.
De onderzoeker hoopt dat dit onderzoek ertoe bijdraagt dat in de toekomst meer aandacht besteed zal worden aan het betekenisvol buitenspel binnen het kleuteronderwijs.

Literatuurlijst:

-Adank, A. & Jans, L. (2010, januari). *Het schoolplein…. spelenderwijs bewegen.* Geraadpleegd op 16 oktober 2017, van https://www.onderwijsmaakjesamen.nl/uploads/2012/02/Het-schoolplein...spelenderwijs-bewegen.-KVLO-jan-2010..pdf

-AdLit IWT/SBO rapport. (2016). *Methodegids voor onderzoek bij kinderen en jongeren: Een onderzoeksrapport in het kader van het AdLit SBO project.* Geraadpleegd op 19 oktober 2017, van file:///D:/Downloads/20170714023331methodegids-voor-onderzoek-bij-kinderen-en-jongeren.pdf

-Alkema, E., Van Dam, E., Kuipers, J., Lindhout, C. & Tjerkstra, W. (2006). *Meer dan onderwijs: Theorie en praktijk van het onderwijs in de basisschool.* Assen: Koninklijke van Gorcum.

-Anderson, G.L. & Herr, K. (1999). The new paradigm wars. Is there room for rigorous practitioner knowledge in schools and universities? *Educational Researcher, 28*(5), 12-21.

-Andries, W. (2017). *Tot 7 jaar: Ontwikkeling en opvoeding van jonge kinderen: Wegwijzer voor ouders, grootouders, opvoeders en (aspirant-)leerkrachten.* Antwerpen: Garant.

-Baarda, D.B., De Goede, M.P.M. & Teunissen, J. (2001). *Kwalitatief onderzoek.* Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff.

-Bade, T., Smid, G. & Tonneijck, F. (z.d.). *Groen Loont! Over maatschappelijke en economische baten van stedelijk groen.* Geraadpleegd op 13 september 2017, van https://www.publicspaceinfo.nl/media/bibliotheek/None/BADE%202012%20001.pdf

-Boland, A. (2015, 16 november). *Het jonge kind: Niet leren zonder spelen.* Geraadpleegd op 16 september 2017, van http://nivoz.nl/artikelen/het-jonge-kind-niet-leren-zonder-spelen/

-Boomsma, C. & Bosch, W. (2009, oktober). *Spel is de basis van leren: Specialisten jonge kind: Theoretisch deskundig en praktisch bekwaam.* Geraadpleegd op 26 december 2017, van http://onderwijsjongekind.nl/binaries/content/assets/standaardsites/onderwijsjongekind/site/jrg37-nr.2-oktober2009-c.boomsmaw.-bosch--specialisten-jonge-kind-theoretisch-deskundig-pag-4-7-.pdf

-Both, K. (2004). Natuur voor kinderen. *Pedagogiek in Praktijk Magazine*. 22/10. 8-11.

-Caminada, G. & Kruitwagen, M. (2013). *Buitenspelen: Suggesties voor buitenspelactiviteiten met jonge kinderen* (Herziene uitgave*).* Zwolle.

-Caminada, G. & Leenders, Y. (2012). *Buitenspelen in het zonnetje: De speelplaats als krachtige leeromgeving.* Amersfoort: ThiemeMeulenhoff.

-Carey, M. (2009). *The social work dissertation.* Berkshire: mcGraw-Hill Education.

-Costers, R. (2009, 13 februari). *Het belang van buitenspelen m.b.t. beweging en gezondheid.* Geraadpleegd op 16 oktober 2017, van http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/jeugd_kinderrechtenbeleid_doc/buitenspelen/bewegen.pps

-Daanen, M. (2015). *Schoolplan K.B.S. de Westhoek 2016-2020.* Oosterhout: K.B.S. de Westhoek.

-De Groot, R. (2001). *Kinderen en spel: Spelenderwijs wijzer worden.* Amsterdam: Boom.

-Delfos, M. (2004, januari). *School is ook opvoeden: Werken is nepspelen.* Geraadpleegd op 16 oktober 2017, van http://www.mdelfos.nl/nepspelen.pdf

-De Nooij, H. (2012). *Kijk op spel: Drama voor de pabo* (Derde druk). Groningen/ Houten: Noordhoff.

-De Vaan, E. & Marell, J. (2012). *Praktische didactiek voor natuuronderwijs* (Zevende, herziene druk). Bussum: Coutinho.

-De Visscher, S. (2009). *Buitenspelen in wiens en welk belang? Het spel als cultuurelement.* Geraadpleegd op 26 december 2017, van http://www.kekidatabank.be/docs/Publicaties/2009%20DE%20VISSCHER%20Buiten%20spelen%20in%20wiens%20en%20welk%20belang.pdf

-De Vries, S. & Van Veenendaal, W. (2012, 27 april). *Belang van buitenspelen: Literatuurstudie naar de gezondheidswaarde, de sociale en de economische waarde.* Geraadpleegd op 19 september 2017, van https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=5125&m=1445255387&action=file.download

-De Vroey, A. & Mortier, K. (2002). *Polyfonie in de klas: Een praktijkboek voor inclusie.* Leuven: Acco.

-Feldman, R.S. (2012). *Ontwikkelingspsychologie* (5e editie). Amsterdam: Pearson Benelux.

-Florquin, V. & Bertrands, E. (1995) *Speelkriebels voor kleuters: een ontwikkelingsgerichte kijk op bewegingsspelen* (Tweede druk). Leuven: Acco.

-Fromberg, D. P., & Bergen, D. (Eds.) (2006). *Play from birth to twelve: Contexts, perspectives, and meanings*. New York: Routledge & Francis.

-Gray, P. (z.d.) *Free to LEARN: Why Unleashing the Instinct to Play Will Make Our Children Happier, More Self-Reliant, and Better Students for Life.* Geraadpleegd op 17 oktober 2017, van http://www.bc.edu/sites/libraries/facpub/gray-free/book.pdf

-Hirsch, H. & Van Loon, A. (2016). *Levende speelplekken: Bomen in het middelpunt.* Tilburg: Gianotten Printed Media.

-Jans, L. & Borghouts, L. (2011, 5 januari). *Bewegingsonderwijs: Volop beweging op het schoolplein?* Geraadpleegd op 15 oktober 2017, van http://www.kempel.nl/projecten/Documents/W%20en%20T%20in%20de%20pabo/Bewegingsonderwijs/Artikel-Volop%20beweging%20op%20het%20schoolplein.pdf

-Janssen-Vos, F. (2008). *Basisontwikkeling: Voor peuters en de onderbouw.* Assen: Koninklijke van Gorcum.

-Janssen-Vos, F. (2006). *Spel en ontwikkeling: Spelen en leren in de onderbouw* (2e ongewijzigde druk). Assen: Koninklijke van Gorcum.

-Jantje Beton. (2017). *Gezonde schoolpleinen.* Geraadpleegd op 15 oktober 2017, van https://www.jantjebeton.nl/thema/2-gezondeschoolpleinen/

-K.B.S. de Westhoek. (2017-2018). *Groei en ontwikkel in een veilige en prettige omgeving.* Schoolgids. Oosterhout: Auteur.

-K.B.S. de Westhoek. (2015). *Kenmerken van de leerlingenpopulatie op De Westhoek.* Schooldeelplan. Oosterhout: Auteur.

-Kerpel, A. (2014a, 1 juni). *Leerlingen leren kennen: Leefwereld - ontwikkelingspsychologie.* Geraadpleegd op 1 oktober 2017, van https://wij-leren.nl/leerlingen-leren-kennen.php

-Kerpel, A. (2014b, 1 juni). *Leeromgevingen.* Geraadpleegd op 14 oktober 2017, van https://wij-leren.nl/leeromgevingen.php

-Klamer-Hoogma, M. (2012). *Klassenmanagement.* Groningen/ Houten: Noordhoff.

-Kwakkel-Scheffer, J.J.C. (2006). Het belang van spelen op school. In G.M. Van der Aalsvoort, J.J.C. Kwakkel-Scheffer & A.K. De Vries (Red.), Puur plezier op de basisschool (pp. 13-26). Leuven: Acco.

-Leraar24. (2012, 2 maart). *Gesprekken met kinderen.* Geraadpleegd op 20 december 2017, van https://www.leraar24.nl/gesprekken-met-kinderen/

-Marzano, R. & Miedema, W. (2014). *Leren in 5 dimensies: Moderne didactiek voor het primair onderwijs.* Assen: Koninklijke van Gorcum.

-Poortinga, E. (z.d.) *De Likertschaal voor enquêtevragen in scriptieonderzoek.* Geraadpleegd op 19 oktober 2017, van https://www.studiemeesters.nl/studietips/de-likertschaal-voor-enquetevragen-scriptieonderzoek/

-Ruijs, N. (2014). *The Effects of Montessori Education: Evidence from Admission Lotteries*. TIER Working Paper 14/22.

-SLO. (2015, 21 mei). *Betekenisvol leren.* Geraadpleegd op 22 december 2017, van http://kunstzinnigeorientatie.slo.nl/lexicon/betekenisvol-leren

-Stichting Jantje Beton. (z.d.). *Buitenspelen is buitengewoon belangrijk!* Geraadpleegd op 16 oktober 2017, van http://www.jantjebeton.nl/buitenbeweging/

-Stokking, K. (2016). *Bouwstenen voor onderzoek in onderwijs en opleiding.* Antwerpen: Garant.

-Tovey, H. (2011). *Laat ze buitenspelen: Pleidooi voor gezonde risico's.* Antwerpen: Garant.

-Van Blijswijk, R. (2012, 25 november). *Over het werk van Luc Stevens: 'De behoefte aan relatie, competentie en autonomie'.* Geraadpleegd op 1 oktober 2017, van http://hetkind.org/2012/11/25/over-het-werk-van-luc-stevens-de-behoefte-aan-relatie-competentie-en-autonomie/

-Van den Berg, M. & Schoemaker, C. (2010). *Effecten van preventie: Deelrapport van de volksgezondheid toekomst verkenning van gezond naar beter.* Bilthoven: RIVM.

-Van der Donk, C. & Van Lanen, B. (2014). *Praktijkonderzoek in de school* (Tweede, herziene druk). Bussum: Coutinho

-Van der Heijden, A. (2011). Spel of schoolse vaardigheden? Een oneigenlijk dilemma. *HJK* februari 2011, HJK-online.nl.

-Van der Loo, H. & Van Dokkum, G. (2015). *Lichamelijke opvoeding op de basisschool* (Zevende druk). Groningen/ Houten: Noordhoff.

-Van der Meij, L. (2005). *Langer spelen om beter te leren: Vrijeschoolonderwijs voor jonge kinderen.* Zeist: Christofoor.

-Van Gelder, W., Berg, M. & Van Weene, E. (2007). *Zorg voor beweging in de PABO* (Tweede druk). Heeswijk-Dinther: Esstede.

-Van Langen, A. & Hulsen, M. (2001). *Schooltijden in het basisonderwijs: Feiten en fictie.* Geraadpleegd op 6 oktober 2017, van https://www.researchgate.net/profile/Annemarie_Langen/publication/268052273_Schooltijden_in_het_basisonderwijs_feiten_en_fictie/links/54ec5cf30cf27fbfd76f9446.pdf

-Van Oers, B. (2005). *Dwarsdenken: Essays over ontwikkelingsgericht onderwijs*. Assen: Koninklijke van Gorcum.

-Van Oers, B. (2003). *Signatuur van Ontwikkelingsgericht Onderwijs.* Geraadpleegd op 20 december 2017, van http://www.ogo-academie.nl/documenten/oers_signatuur.pdf

-Vervaet, E. (2014, 1 juni). *De kleuter leert alleen spelend in vrij spel.* Geraadpleegd op 21 december 2017, van https://wij-leren.nl/kleuter-vrij-spel.php

-Werkgroep Groels. (2001). *Praktijk onderbouw: Bewegen & didactiek.* Groningen/Houten: Noordhoff.

-Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR). (2003). *Waarden, normen en de last van het gedrag.* Amsterdam: Amsterdam University Press.

-Wyffels, D. (2006). *Hoe coach ik mijn klas? De basisgids voor klassenmanagement.* Tielt: Lannoo.

Bijlage 1: Inventarisatielijst buitenspel kleuterleerkrachten, met samenvattende antwoorden:

Vragen buitenspelen op KBS de Westhoek:

1. Wat vindt u goed aan het huidige speelplein?
Er zijn verschillende plekken en hoeken bij het speelplein, waar de kinderen kunnen spelen. Verder zijn er fijne klimmaterialen.

2. Wat zou u graag anders zien aan het huidige speelplein?
Dat er meer natuurlijk materiaal op het speelplein komt, zodat de kinderen uitgedaagd worden.

3. Wat vindt u goed aan de materialen waar de kinderen mee kunnen spelen?
Er zijn veel fietsen en karren. Ook is er een fijne zandbak waarin goed samengespeeld wordt.

4. Wat zou u graag anders zien aan de materialen waar de kinderen mee kunnen spelen?
Er moet meer los materiaal komen, zodat kinderen de creativiteit in kunnen zetten. Voor de zandbak zou echt materiaal als potten en pannen leuk zijn. Daarnaast moet er meer natuurlijk materiaal zijn waar kinderen mee kunnen spelen. Ook meer ballen, springtouwen en dergelijke zijn welkom.

5. Wat is volgens u het belang van buitenspelen?
Dat er vrij spel en samenspel vertoond wordt. Daarnaast is het belangrijk voor de grote motoriek en is het goed als afwisseling en ontlading.

6. Wat vindt u van de sfeer die er bij de kinderen hangt tijdens het buitenspelen?
De sfeer is goed. Er heerst vaak een ontspannen, vrolijke en vrije sfeer. Conflicten worden steeds beter door de kinderen zelf opgelost.

7. Ziet u liever een speelplein met veel klimtoestellen, fietsen e.d. of een speelplein met veel natuurlijk materiaal (takken, bomen e.d.)? Waarom heeft dit uw voorkeur?
Met natuurlijk materiaal. De creativiteit en fantasie wordt dan bevorderd. Ze kunnen dan meer ontdekken en het spel is dan gevarieerder. Klimtoestellen mogen echter niet ontbreken.

8. Ziet u buitenspelen meer als uitlaatklep voor de kinderen of mag het buitenspelen ook een moment zijn waarop de kinderen mogen leren (bijvoorbeeld door het thema ook bij het buitenspelen naar voren te laten komen)? Waarom vindt u dit?
Buitenspelen kan zowel een uitlaatklep als leermoment zijn. De kinderen moeten wel kunnen ontladen, maar een koppeling aan het thema is ook waardevol.

Bedankt voor het invullen!

Bijlage 2: Lijst van kosteloze materialen (Caminada & Kruitwagen, 2013)

Lijst van kosteloze materialen

Verpakkingsmaterialen
dozen van allerlei formaten
kratten
conservenblikken
puddingbakjes, yoghurtbekers
plastic flessen
jerrycans
waspoedertonnen

Verbruiksmaterialen
weefspoelen, garenklosjes
kurken, kroonkurken
stukken pvc-buis van verschillende dikte
wasmachinebolletjes
wc-rolletjes, posterkokers
patatbakjes
ijslepeltjes, parasolletjes

Huisraad
gordijnen, vitrage, lakens
meubelkussens, caravanbedjes
kleedjes

Huishoudelijke artikelen
potten, pannen, ketels
vergieten, zeven
pollepels, stampers, bestek

Gebruiksartikelen
handtassen, boodschappentassen
koffers
boodschappenwagentjes
fietstassen
wandelwagentjes
bolletjes plastic
stukken lichte golfplaat
flexibele plastic buizen
jute zakken
binnen- en buitenbanden
stukken geschaafd hout
katrol, lier

Gebruikt speelmateriaal
rolschaatsen, skeelers, skate board
poppenwagens
fietsjes
kiepauto's
tennisrackets

Natuurmaterialen
eikels, kastanjes, maïskolven,
dennenappels
steentjes, schelpen
gesnoeide takken
bladeren

Kleding
colberts, uniformjasjes
rokken
witte jasschorten
hoeden, petten
schoenen, klompen, laarzen
veiligheidshelmen, wegwerkershesjes
veiligheidsbrillen
werkhandschoenen

En verder
oude kampeertent
partytent
parasol

Bijlage 3: Complete materiaallijst / indeling bakken:

Bak 1 : natuurmateriaal:
- Eikels
- Bladeren
- Takken
- Kastanjes
- Dennenappels
- Stenen

Bak 2: huishoudelijk:
- Potten
- Pannen
- Zeven/ vergieten
- Pollepels

Bak 3: blik:
- Vierkant blik (groot en klein)
- Rond blik

Bak 4: kleding/ lakens:
- Petten
- Tassen
- Jassen
- Sjaals
- Lakens
- Koffertje

Bak 5: plastic:
- Flessen (water / wasmiddel)
- Bakjes
- Plastic tassen

Bak 6: karton:
- Dozen (Schoenen e.d.)
- Eierdozen
- Wc-rollen
- Melkpakken

Bijlage 4: Vragenlijst voormeting en nameting kinderen:

Stellingen buitenspelen kinderen: Naam:

1. Ik speel graag buiten.

2. Ik speel liever buiten dan binnen.

3. Ik wil graag vaker buitenspelen.

4. Ik wil graag langer buitenspelen.

5. Bij het buitenspelen is er genoeg materiaal waar ik uit kan kiezen.

6. Ik kan genoeg materiaal gebruiken bij het buitenspelen.

7. Ik kan buiten altijd spelen met materiaal dat ik leuk vind.

8. Ik speel altijd met hetzelfde materiaal als ik buiten ben.

9. Bij het buitenspelen kan ik met het materiaal zelf een spel bedenken.

Bijlage 5: Vragenlijst voormeting en nameting kleuterleerkrachten en onderzoeker:

Vragen leerkrachten kleuters:

(1 – helemaal oneens / 10 – helemaal eens)

1. De kinderen spelen met plezier buiten.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

2. De kinderen kunnen zich de gehele buitenspeeltijd vermaken.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

3. De kinderen spelen vaak hetzelfde spel.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

4. De kinderen laten ook buiten het thematisch spel zien.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5. Ik ben tevreden over de invulling van ons buitenspel.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

6. Het buitenspel sluit voldoende aan bij de leef/ belevingswereld van de kinderen.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

7. Ik vind dat het buitenspel betekenisvol is voor de kinderen.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

8. De kinderen geven zelf een functie aan het materiaal om hun spel te verrijken.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. De kinderen kunnen met het materiaal hun creativiteit inzetten in hun spel.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10. Het materiaal prikkelt de creativiteit van de kinderen.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11. Het materiaal prikkelt de fantasie van de kinderen.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

12. Er is genoeg buitenspeelmateriaal beschikbaar voor de kinderen.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Bijlage 6: Planning en afspraken uitvoering voor de kleuterleerkrachten:

Planning inzetten buitenspeelbakken:

Week 46	Maandagmiddag 13-11-2017	**Inzet bak 2 en 4** *Bak 2 en 4 worden buiten ingezet.*
	Dinsdagochtend 14-11-2017	**Inzet bak 5 en 6** *Bak 5 en 6 worden buiten ingezet.*
	Donderdagochtend 16-11-2017	**Inzet bak 1 en 3** *Bak 1 en 3 worden buiten ingezet.*
Week 47	Maandagochtend 20-11-2017	**Inzet bak 4 en 6** *Bak 4 en 6 worden buiten ingezet.*
	Dinsdagochtend 21-11-2017	**Inzet bak 1 en 2** *Bak 1 en 2 worden buiten ingezet.*
	Donderdagochtend 23-11-2017	**Inzet bak 3 en 5** *Bak 3 en 5 worden buiten ingezet.*
Week 48	Maandagochtend 27-11-2017	**Inzet bak 3 en 6** *Bak 3 en 6 worden buiten ingezet.*
	Dinsdagochtend 28-11-2017	**Inzet bak 2 en 5** *Bak 2 en 5 worden buiten ingezet.*
	Donderdagochtend 30-11-2017	**Inzet bak 1 en 4** *Bak 1 en 4 worden buiten ingezet.*
Week 49	Maandagochtend 04-12-2017	**Inzet bak 1 en 5** *Bak 1 en 5 worden buiten ingezet.*
	Dinsdagochtend 05-12-2017	**Inzet bak 1 en 3** *Bak 1 en 3 worden buiten ingezet.*
	Donderdagochtend 07-12-2017	**Inzet bak 4 en 6** *Bak 4 en 6 worden buiten ingezet.*
Week 50	Maandagochtend 11-12-2017	**Inzet bak 2 en 6** *Bak 2 en 6 worden buiten ingezet.*
	Dinsdagochtend 12-12-2017	**Inzet bak 4 en 5** *Bak 4 en 5 worden buiten ingezet.*
	Donderdagochtend 14-12-2017	**Inzet bak 1 en 3** *Bak 1 en 3 worden buiten ingezet.*

Bak 1: natuur
-bladeren
-takken
-dennenappels
-eikels, kastanjes e.d.

Bak 2: huishoudelijk
-Pannen
-Potten
-(pol)lepels
-Zeven/ vergieten

Bak 3: blik
-vierkant blik
-rond blik

Bak 4: kleding / lakens
-kleding
-tassen
-lakens

Bak 5: plastic
-flesjes water
-flessen wasmiddel
-bakjes
-plastic tassen

Bak 6: karton
-dozen
-eierdozen
-wc-rollen e.d.

Afspraken buitenspeelbakken:

Afspraken met de kinderen:

- Het materiaal is om mee te spelen, niet om kapot te maken.
- Gaat er per ongeluk iets kapot, dan breng je het naar de juf.
- Bij het opruimen gaat alles terug in de juiste bak (zie foto's op de bakken)

Afspraken voor de juffen:

- Bij regen de bak met karton liever niet naar buiten.
- Is 2 bakken te weinig, dan kan er eventueel een derde of vierde bak naar buiten.
- Maandag en dinsdag kan ik de bakken buiten zetten, het zou fijn zijn als iemand van jullie dit op donderdag wil doen.
- De bakken gaan alleen op maandagochtend, dinsdagochtend en donderdagochtend naar buiten.
- Er ligt een schrift bij de bakken, graag opvallende (leuk fantasiespel o.i.d.) opschrijven in het schriftje.

Bijlage 7: Foto's van de voormeting:

Bijlage: foto's van de nameting: